577 ~ 9249

პროლეტარებო ყველა ქვეყნისა, შეერთდით!

ლიტერატურული საქართველო

1980
№ 36 (2213)
5 სექტემბერი, პარასკევი
გამოცემის 48-ე წელი

საქართველოს საბჭოთა მწერლების კავშირის გამგეობის ორგანო

«ЛИТЕРАТУРУЛИ САКАРТВЕЛО»
ОРГАН ПРАВЛЕНИЯ СОЮЗА СОВЕТСКИХ ПИСАТЕЛЕЙ ГРУЗИИ

ДЛЕСასწაული ყაზახეთში

დიდი ზეიმით აღინიშნა ამ დღეებში ყაზახეთის სს რესპუბლიკისა და ყაზახეთის კომუნისტური პარტიის მე-60 წლისთავი. დედაქალაქ ალმა-ათას ეწვივნენ დელეგატები მოძმე რესპუბლიკებიდან. ზეიმში მონაწილეობის მისაღებად ყაზახეთში ჩამოვიდა სკკპ ცენტრალური კომიტეტის გენერალური მდივანი, სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე ლეონიდ ილიას ძე ბრეჟნევი.

საქართველოს კომპარტიის სახელით, მთელი ჩვენი რესპუბლიკის მშრომელთა სახელით სახელოვანი იუბილე ყაზახეთის მშრომელებს გულითადად მიულოცა სკკპ ცენტრალური კომიტეტის პოლიტბიუროს წევრობის კანდიდატმა, საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის პირველმა მდივანმა ედუარდ შევარდნაძემ.

„დღეს ყაზახეთი ქვეყნის ერთერთი უმთავრესი ბეღელია. იგი ამასთანავე არის მძლავრი მრავალდარგოვანი ინდუსტრიის მხარე. სულ ნახევარი დღე სჭირდება ყაზახეთს, რომ გამოუშვას იმდენი სარეწველო პროდუქცია, რამდენიც აწარმოვა მთელ 1920 წელს— თქვენი რესპუბლიკის შექმნის წელს. ნახევარი დღე და მთელი წელიწადი! აი, რა გოლიათური ნაბიჯებით მიიწევს წინ ყაზახეთი“. თქვა ამხანაგმა ლეონიდ ბრეჟნევმა ალმა-ათაში გამართულ საზეიმო სხდომაზე.

ყაზახურ და ქართულ მწერლობას დიდი ხნის მეგობრობა აკავშირებთ. ქართველ მწერალთა შემოქმედებაში ღირსეული ასახვა ჰპოვა ყამირის ეპოპეამ. საბჭოთა ჰაბუკებისა და ქალიშვილების რომანტიკულმა შემართებამ? არაერთ პოეტს დააწერინა მღელვარე პოეტური სტრიქონები. გვახარებს ისიც, რომ ყამირის ეპოპეაში, რომლის სათავეში იდგა ჩვენი პარტიის გენერალური მდივანი, მონაწილეობდნენ მთელი თაობები ქართველი კომკავშირელი ჰაბუკებისა და ქალიშვილებისა.

ქართველი მწერლები სულითა და გულით ულოცავენ შრომისმოყვარე ყაზახეთის ხალხს ამ დიდ იუბილეს, უსურვებენ ახალ გრანდიოზულ მიღწევებს შრომასა და ცხოვრებაში, ყაზახეთის მიწის შემდგომ აყვავებას, ბედნიერებას და სიხარულს.

მივეღოცავთ, მივესალმებით

ალმა-ათაში წარმოთქმულ სიტყვაში ამხანაგმა ლეონიდ ბრეჟნევმა დასახა ახალი ამოცანები თანამედროვე ეტაპზე განსარაღებისათვის, მშვიდობისათვის ბრძოლის საქმეში და წამოაყენა მნიშვნელოვანი, კონსტრუქციული წინადადებანი. მან ქებით მოიხსენია პირველი მეყამირეები, რომლებიც, ყაზახეთის მშრომელებთან ერთად, მძიმე პირობებში ტეხდნენ ყამირს და რომელთა შემართება ტრადიციად დამკვიდრდა შემდეგ თაობებში. და ჩემი თვალით ვნახე, როგორ იდგა ამხანაგი ლეონიდ ბრეჟნევი ყამირების ათვისების დიდი მოძრაობის სათავეებთან, რამდენჯერმე შევხვდი ამხანაგ ბრეჟნევს როგორც ყამირ მიწებზე, ისე 1954 წელს ყაზახეთის მწერალთა მეორე ყრილობაზე, სადაც სიტყვით გამოვედი ჩვენი რესპუბლიკის მწერალთა სახელით.

სამ თვემდე დავყავი პირველ ქართველ მეყამირეებთან აქტიუბინსკის ოლქში. გავიზიარე მათი სიძნელეები, პირველი წარმატებანი თუ წარუმატებლობანი.

ერთხელ ავთანდილ გამხუაშვილის ტრაქტორზე ვიდექი. უცებ ტრაქტორის გაჩერება გვთხოვა გადამბმელმა გოგონამ. გუთანი რალაც ლითონს წამოედო. ვნახეთ კაცის ჩონჩხი და ბორკილები. მაშინ გამახსენდა, თავისუფლებისათვის რამდენი მებრძოლის ძვლები ჩაიშალა მეფისდროინდელი ყაზახეთისა თუ ციმბირის მიწაში. მაშინ დავწერე ლექსი „ბიჭო, იქნებ პაპა იყო შენი...“.

მე მთელი წიგნი მივუძღვენი ყამირ მიწასთან შეჭიდებულ ვაჟკაცებს. ეს წიგნი თარგმნეს და დაბეჭდეს ალმა-ათაში ჩემმა ყაზახმა კოლეგებმა, ხოლო მიხეილ ლუკონინმა რუსულად თარგმნა. 1974 წელს, ყამირების ათვისების ოცი წლის თავზე, ჩემი ძე, სახელმწიფო უნივერსიტეტის იმჟამინდელი სტუდენტი, ყაზახეთის ყამირ მიწებზე წავიდა. მე, როგორც ყამირელი, მამა ყამირელისა, კვლავ ვეწვიე ყამირ მიწებს, ვნახე ქართველი ახალგაზრდების საქმიანობა, ხოლო შარშან მონაწილეობა მივიღე ყამირი მიწების ათვისებისადმი მიძღვნილ საბჭოთა ლიტერატურის დღეებში.

ბევრ პირველ ყამირელს შევხვდი, ბევრი რამ გავიხსენეთ და, რაც მთავარია, გოცეებას ვეღარ ვფარავდით. ისე შეცვლილიყო ყაზახეთის ქალაქები, აულები, უკიდეგანო ტრამალები. შეცვლილიყო, განახლებულიყო, გამშვენიერებულიყო.

თუ წინათ ჩემს ყაზახ კოლეგებს აფიქრებდათ, დასახმარებლად მოსული ზღვა ხალხის სტიქიაში არ ჩაკარგულიყო არცთუ მრავალრიცხოვანი ყაზახი ხალხის კულტურა, ენა, ეროვნული თავისებურებანი, დღეს ლენინის იდეების სწორად ხორცშესხმის შედეგად, ეროვნული ინტელიგენციის კიდევ უფრო გაძლიერების შედეგად, აშკარა და სასიხარულოა ეროვნული კულტურის ყოველმხრივ ამაღლება.

ყაზახეთში კარგად იცნობენ ჩვენს რესპუბლიკას, ჩვენი კულტურის აწმყოსა და წარსულს. ფრიად გავიხარე, რომ სადღაც, ტრამალებში ჩაკარგულ იურტებში, ზეპირად წარმოსთქვამენ „ვეფხისტყაოსნის“ სტრიქონებს ყაზახურ ენაზე. სახელებიც: შოთა, ტარიელი და ავთანდილი გავრცელებულა „ვეფხისტყაოსნის“ ყაზახურად თარგმნის შემდეგ.

როგორ დაგვავიწყდება ჯამბულ ჯამბაევის ჩამობრძანება თბილისში რუსთაველის პირველ იუბილეზე. ბრძენი ატაბაევი დომბრით ხელში იდგა რუსთაველის სურათთან და ქებას ახსამდა სულმნათ შოთას და მის უკვდავ საქართველოს.

ქართველი ხალხთან მეგობრობის ისტორიას ყაზახი მეგობრები 9-10 საუკუნით ანგარიშობენ. დავით აღმაშენებელს იმ დიდ გამარჯვებებში ჩვენი წინაპრები — ყივჩაღებიც ეხმარებოდნენ, — ღიმილით მეუბნება ცნობილი პოეტი ოლჯას სულეიმენოვი.

რა ხნისაც არ უნდა იყოს ჩვენი ხალხების მეგობრობა, ეს ძმობა და მეგობრობა განსაკუთრებით განმტკიცდა და გაძლიერდა ახლა, ჩვენს დროში.

განა ჩვენს რესპუბლიკას არა სჭირდება მუშა ხელი ახალ მშენებლობებზე თუ საკოლმეურნეო სავარგულებში, მაგრამ მეგობრობის, ინტერნაციონალიზმის დიდი შეგნებით, საკუთარი გულის კარნახით, ყოველწლიურად რამდენიმე თვით მიდიან ჩვენი მშრომელები ყაზახეთში მოსავლის აღების ცხელ დღეებში მოძმეთა მისაშველებლად.

თუმცა საქართველოსა და ყაზახეთს შორის მთებია მაღალი, მაგრამ ჭეშმარიტი მეგობრებისათვის მთებიც კი გამჭვირვალეა.

დიახ, ჩვენ ვხედავთ ერთმანეთს და ვხარობთ ერთმანეთის სიხარულით.

აბაი და აუეზოვი, მუკანოვი და მუსტაფინი, მუსრეპოვი და ფარიოვი, ტაჯიბაევი და ახტანოვი, ორმანოვი და მულდაგალიევი, ალიმჯანოვი და ბეკეოვინი... რომელი ერთი ყაზახი მწერალი ჩამოვთვალო, რომელთა ნაწარმოებები გაიცნო და შეიყვარა მილიონობით საბჭოთა თუ საზღვარგარეთელმა მკითხველმა.

სკკპ ცენტრალური კომიტეტის პოლიტბიუროს წევრობის კანდიდატმა, საქართველოს კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის პირველმა მდივანმა ამხანაგმა ედუარდ შევარდნაძემ მოძმე ყაზახეთის მშრომელებს გადასცა ქართველი ხალხის მილოცვა და წარმატების სურვილები.

ქართველი მწერლებიც ვუერთდებით ამ კეთილ სურვილებს.

იოსებ ნონეშვილი

პოეტ ჯამბულის ძეგლი ალმა-ათაში.

დიდი ფორუმის შესახვედრად

მთელს ჩვენს დიად სამშობლოში მტკიცედ დამკვიდრდა პატრიოტული თაოსნობა — პარტიის XXVI ყრილობას—26 დამკვრელური სამუშაო კვირა. ამ საყოველთაო მონწოდებას ფართოდ გამოეხმაურნენ საქართველოს მშრომელები; ავანგარდში არიან კომუნისტები, კომკავშირლები...

სწორედ სკკპ XXVI ყრილობის ახლო დღეებში აღინიშნება ჩვენი რესპუბლიკისათვის მეტად ღირსსახსოვარი მოვლენა, საბჭოთა საქართველოს 60 წლისთავი. ამ ისტორიული თარიღის ღირსეული შეხვედრისათვის შრომობენ დღეს ქალაქად და სოფლად: რესპუბლიკის მრეწველობისა თუ სოფლის მეურნეობის მუშაკები ღირსეულ ნობათს უმზადებენ იუბილარ საქართველოს. ამგვარმა თავდადებულმა შრომამ მოუტანა საქართველოს საბჭოთა სოციალისტურ რესპუბლიკას შვიდეზის საკავშირო გარდამავალი დროშა. ახლა, როცა სამეურნეო წლის ყველაზე გადამწყვეტი დღეებია, ჩვენი მშრომელები საიუბილეო ვახტზე დგანან, რათა არ დაირღვეს უკვე დამკვიდრებული ტრადიცია.

იმ მონინავე საწარმოთა შორის, რომლებიც სასახელო მაჩვენებლებს აღნევენ სკკპ XXVI ყრილობისა და საქართველოს კპ XXVI ყრილობის შესახვედრად, არის თბილისის ვ. ი. ლენინის სახელობის საწარმოო გაერთიანება „ელექტრომავალმშენებლის“ კოლექტივი. მონინავეთა შორის დაინც გამოჩრჩევიან ზეინკალ-ამწყობები კ. ყანდიაშვილი და დ. შუბითიძე. ორივე ზეინკალი მტკიცედ დგას წინასაყრილობო ვახტზე და არ არის არც ერთი სამუშაო დღე, რომ მათი გვარის ასსწერივ მაღალი შრომითი მაჩვენებლები, გეგმის გადამეტებით შესრულების პროცენტი არ ინერებოდეს.

თბილისის კერამიკული ქარხნის კოლექტივშიც ბევრი მონინავე ადამიანია. მათ შორის არის რუსუდან ინასარიძე. როგორც ამ საწარმოს სხვა ბევრი მონინავე მუშაკი, იგი ყოველთვიურ დავალებას 120-130 პროცენტით ასრულებს.

მეათე ხუთწლედის დამამთავრებელ წელს მაღალი მიღწევებით ამთავრებენ გალის რაიონის ბარლების ჩაის ფაბრიკის მუშაკები. ახლა, როცა „მწვანე ოქრო“ მოზღვავდა და გადამწყვეტი დღეები დადგა გეგმა-ვალდებულების შესასრულებლად, დიდი როლი ენიჭება ჩაის ფოთლის დროულ და ხარისხოვნად გადამუშავებას. გალელი ჩაის ფაბრიკის მუშაკები ყოველ ღონეს ხმარობენ, რათა მხარში ამოუდგნენ ჩაის მკრეფავებს, დაუმუშავებელი არ დარჩეს არც ერთი ფოთოლი.

ჩაის ფაბრიკა ყოველდღიურად გადასამუშავებლად იღებს 100 ტონა მწვანე ფოთოლს. მაღალ საწარმოო მაჩვენებლებში თავისი წვლილი შეაქვთ ფაბრიკის მონინავე მუშაკებს, ფაბრიკის ლაბორატორიის უფროსს ნ. გულორდავას და ლაბორატორიის მუშაკს ე. კვარაცხელიას. ისინი მცდელობას არ აკლებენ, რათა ფაბრიკის მიერ გამოშვებული პროდუქცია მუდამ საუკეთესო და მაღალხარისხოვანი იყოს.

სურათებზე: კ. ყანდიაშვილი და დ. შუბითიძე; რ. ინასარიძე; ნ. გულორდავა და ე. კვარაცხელია.

ფოტოები მ. კვირიკაშვილისა.

მწერალი მივლინებაში

ქსილისზე

ნუგზარ შატაიძე — ნარკვევი

კაბერი, გარგარი, ვერხვეული, ვარჯაანი, ზვარიკოტმანი, გოგოთი... ვინ მოთვლის კიდევ რამდენი ნასოფლარია ამ არემარეზე ფანჯრებმოღნიოშებული სახლები, ჩაქცეული სახურავები, ჭინჭარგადავლილი ეზოები, მიტოვებული ბაღები და სავარგულები. ოციოდე წლის წინათ აქ ჯერ კიდევ ცხოვრობდა ხალხი. მოპყავდათ პური, ბოსტნეული, ხილი, რაც მთავარია, ჰყავდათ საქონელი. კვირაობით ამ სოფლებიდან ახალქალაქის, ჯასპის ბაზრებისკენ გაიბზრებოდნენ ცხენოსნები — ქალი და კაცი. მთა წყალუხვ მდინარესაკენ ჩქეიბავდა ბარს თაფლითა და კარაქით, ყველითა და მატყლით, ფრინველითა და საკლათი. ახლა ეს მდინარე დაშრეტილა — ბარში ჩასახლებულან მთიელები. აქამდე თითო-ოროლა ბერიკაცი თუ დედაბერი კიდევ ცხოვრობდა აქა-იქ, ახლა ისინიც დასდგომიან გზას და ეს არემარე ღვთისა და ბარელი მწყემსების ანაბარა დაუტოვებიათ.

გოსტიბის ბოლოზე ქვემოგომელ მესაქონლეებს დაუდვიათ ბინა, გოგოთში, მიგრიაულების ყოფილ კარმიდამოზე — ახალქალაქელებს. ნოსტეს გიორგი საკაძის სახელობის კოლმეურნეობასაც ზაფხულობით იმთავიდან ქსილისის მთაზე დაუდის საქონელი. იქაურ იალაღებზე ბალახი აგვისტომდეც მუხლზე მოსწვდება კაცს. გრილ, ჩაიდუმალებულ ხეებში წყნარად მორაკრაკებენ ყინულივით ცივი ნაკადულები. ერთი ასეთი ხეთის თავზე გაუმართავთ ბინა ნოსტელებსაც. მწყემსებს დილის ოთხ საათზე საძოვარზე გაუდიათ საქონელი, კარგად რომ გათენდება უკან მორეკავენ და ათი მწველავი სამ საათში სწველის ორას სულ ძროხას. წესითა და რიგით მოწველილი რძე ყოველდღე უნდა გაუგზავნონ კასპის რძის ქარხანას, მაგრამ უგზოობისა და ტრანსპორტის უქონლობის გამო ამას ვერ ახერხებენ, ამიტომ იძულებულნი არიან ადგილობრივ დაამზადონ ყველი... დილის ათ საათზე იწყებენ ყველის ამოღებას, ამ საქმეს ოთხ საათამდე უნდებიან და ცოტას შეიქანებენ თუ არა, საქონელიც ბრუნდება. ისევ თავიდან იწყება ყველაფერი: წველა, ყველის ამოღება... ღამის ოთხ საათზე ამთავრებენ საქმეს.

ყოველ ცისმარე დღე ასეთ შრომაში არიან ნოსტელი მწველავები და მანამ გასტანს ეს ამბავი, სანამ გზა არ გაკეთდება, სანამ კოლმეურნეობას ორ ან სამხიდიან მანქანას არ გამოუყოფენ. მაშინ კი შესაძლებელი გახდება ქარხანაში რძის რეგულარულად გაგზავნა და ქალებიც, თითქმის ნახევარი წლის მანძილზე მოწყვეტილნი რომ არიან ოჯახს, ცოტათი სულს მოითქვამენ.

მიუხედავად ამგვარი პირობებისა, მესაქონლეები მაინც მთელი მონდომებით შრომობენ და რვა თვის მონაცემების მიხედვით ჯერ-ჯერობით გადაჭარბებით ასრულებენ გეგმას.

●

— ჩქარათ, კაცო, ჩქარათ, ხალხო! — ფერმის გამგეს სატვირთო მანქანის კაბინიდან გადმოუყვია თავი და გზაზე ტუსტუსით მომავალ, შავ კაბაში გამოკრულ დედაკაცს იქიდან უყვირის. პატარა, გალეული დედაბერი თავს არ იზოგავს, ცუხცუხით მოდის მტვრიან შარაზე, თან უშველებელ ამბავს მოათრევს, მაგრამ დახეთ?! — წასძვრება ფეხიდან ცალი ფლოსტი და ის არის უნდა მიბრუნდეს, რომ ესმის გაჯავრებული გამგის ყვირილი, მეორესაც წაიგდებინებს და ეგრე, ფეხშიშველი გამორბის მანქანისკენ. ძარიდან კი უკვე გადმოყაყულა გამწყლეული ვეტექიმი, აქოშინებულ დედაბერს ამბავს ართმევს და გაოცებული დასცქერის ზემოდან:

— რა არი, დედდო, რამსიმძიმეა?!

— შენ ემანდ კარგად დაამბინავე! მძიმე რა, ზურგით ხომ არ უნდა ატარო?

— წავედით? — კითხულობს შოფერი.

— წადი, წადი!

მანქანა მიდის, ორღობეში გამოშლილ ინდაურებს აფრთხობს და ცოტა ხნის მერე ისევ ჩერდება. ეზოს ალაყაფთან საგანგებოდ დაბანილ-დავარცხნილი ორი პატარა გოგონა დგას, გულის ფანცქალით შესცქერიან ფერმის გამგეს.

— ესენი ვილანი არიან, ე?! — უკვირს იმას.

— რა ვქნა, შენი ჭირიმე, რა ვქნა, აბა, გოგი! — მანქანას შემოუვლის და კაბინასთან ლაუცია მიდის იმ გოგონების ბებია. — აღარა ქნეს, ქა! აღარც ჭამაა მაგათთვის და აღარც სმა: დედის ნახვა უნდათ, დაუმიწდეთ ამათ ბებია...

— კაცო და, გოგი!.. — ბუზღუნებს შოფერი, — ეხლა, რანაირადა, აბა, ამ გზაზე, რა ვიცი, რო სადმე გადავბრუნდეთ, ვინ აგოს პასუხი?..

დები კი დგანან, თვალებდადიდებულები შესცქერიან კაცებს და სულ ცოტაღა უკლიათ, საცაა ატირდებიან.

გოგიას ნელ-ნელა ულღვება მოღუშული სახე, ტუჩის კუთხეებში ოდნავ შესამჩნევი ღიმილი უკრთის და კაბინის კარს აღებს:

— მოდით, დასხედით!

მანქანა მიდის, წყაროსთან ზემოთ აუხვევს და გაჩერდება. აქაც დგანან აბგიანი ქალები, ძარაზე გადმოკიდებულ ვეტექიმს ხელბარგს აწვდიან.

— რომლისაა? — კითხულობს ვეტექიმი.

— მარუსასი!

— ესა?

— მაშოსი!

— ესეც ბაწაწკისა!

— ჩქარათ, ხალხო, ჩქარათ! — ყვირის გოგია, — დაღამდა კაცო!

არადა ჯერ ხეირიანად არც გათენებულა. ღობეებგადაღმა მშვიდად დგანან ცურებდაბერილი ძროხები, იცოხნებიან და თუთის ხეებზე შინდის რკლებით დამბულ ხბორებს ალერსიანად შეზმუიან. „მოუგერისე, გოგო!“ — იძახის ძროხის ცურთან ჩაცუცქული კუშტი, ხილაბანდწაკრული დედაკაცი. ისმის ძაღლების ყეფა, მამლების ყივილი, ადამიანთა ნაწყვეტ-ნაწყვეტი ლაპარაკი. ღობეს მომდგარი ქალი მეზობლის დედაკაცს ეტუტუნება, დინჯად მიბაასობენ მინდორში მიმავალი გლეხები.

მანქანამ ორღობიდან გადაუხვია და შარაგზაზე რომ გავიდა, ერთხელ კიდევ გაჩერდა. ძარაში ვალიკო ამობობღდა, ვეტექიმს მიესალმა, ერთმანეთზე მითაკრული ამბები მოათვალიერა და უეცრად დაძრული მანქანის ბორტს ორივე ხელით დაებღაუჭა.

როგორც იქნა გასცდნენ სოფელს, ტყის გზას დაადგნენ. მზემაც თავი დააღწია აღმოსავლეთის გაწოლილ ჩაკუნაპეტებულ ღრუბლებს და ნამძინარეკ ქვეყანას მალული სიხარულით გადმოხედა. გაცისკროვნდა ცვარწასვამი მინდორიც, ნაწვერლებიდან სველი ნამჯის სურნელი მოიგრა და ძარაზე მყოფნი საამოდ გააბრუა. აქედან უკვე ხელის გულივით მოჩანდა თეძმის ჩაყოლებაზე ჩაფენილი სოფლები, გამოჩნდა მტკვარიც, თხელი, ცისფერი ნისლის ფონზე ნაბდიანი ვაუკაცივით წამოიმართა მეტეხის საყდარი.

უკან ცქერით კისრებიღა მოეღრიცათ, თვალს ვერ აცილებდნენ სხერტის ჭალას და როცა თვრად ჩამოქნილ აღმართს შეუდგნენ, მაშინღა აჰხედეს ზედ წამომდგარ ტყიან ქედს. მანქანამ ჯაჯაყოთ აიარა აღმართი და ისევ გაივაკა. გამოჩნდა ცხაური: ტყეში გაჩეხილი ახოები და სათიბები, გრძელი ლატნებით შემორაგული ბაკები. გაიარეს სოფელი და ზემოდან გადახედეს ცხირეთს: მეფეთა სასახლიდან ქვიტკირის ცალი კედელიღა დარჩენილა, ისიც ჰა და ჰა, წკიბზე დგას. სადაც არის მოსწყდება და უძირო ხევში ჩაშვავდება.

გზამ ახლა ტყეში შერგო თავი, მანქანას გაუჭირდა, მოტორმა — დაიძახა გოგიამ და კოლამაც გაზს მოუმატა. მანქანა ნელა, გაჭირვებით დაიძრა აღმართზე, უცებ გვერდზე მიიღრიჯა და უფსკრულისკენ დაქანდა. კაცები მთელი ძალით დაეჭიდნენ თოკს. კირის ძარღვები დაებერათ, თვითონაც ქვემოთ დაცურდნენ ნაშალ კლდეზე, ისევ შოფერმა იმარჯვა — სიჩქარე გამოცვალა და ორიოდ მეტრით ზემოთ ამობობღდა.

შვებით ამოისუნთქეს. ახლა უფრო ხალისიანად დაეჭიდნენ თოკს, მოტორმაც მოიბრუნა სული.

ნელა, ნაბიჯ-ნაბიჯ აიარეს საშინი აღმართი, ვაკეზე გავიდნენ და უკან ადევნებული ბალღები ისევ კაბინაში ჩასხეს, ახლა ქვემოთ ჩაექანენენ. ვიწრო, დაბურულ ხევში ჭყანტობი იდგა, ბალახიან ფერდობზე საქონელი შეფენილიყო...

ბოლო აღმართიც რომ აათავეს, გამოჩნდა განიერი, ჩამომწვანებული ველის ბოლოზე გამართული ბინები. მწველავები ხერხე გამოშლილიყვნენ და მანქანისკენ იქქირებოდნენ. კოლამ სისწრაფეს მოუმატა, რახრახით აიჭრა ხერზე, რაღაცით გამხიარულებულმა ერთი სამჯერ მაინც გარს შემოუქროლა ქალების ჯგუფს და მერე ერთბაშად დაამუხრუჭა.

კაბინიდან გოგონები გადმოცვივდნენ, დედისკენ გაიქცნენ, ჩაეხუტნენ. უმცროსმა მაინც ვერ მოითმინა — ამოუჯდა გული და დაიწყო ტირილი, იმას უფროსიც აჰყვა. ატირდა იმათი დედაც. სხვებმაც მალულად მოიწმინდეს თვალებიდან ცრემლი.

— მოდით, ქალებო, — თქვენთქვენი ბარგი მიიღეთ! — დაიძახა ვეტექიმმა.

მწველავები მანქანას შემოეხვივნენ.

— ეს რომლისაა?

— მარუსასი.

— ესა?

— მაშოსი. ესეც... — კეფა მოიქექა ვეტექიმმა, — განაღა მახსოვს, კაცო...

— მოიტა აქ, ვისიც უნდა იყოს!

უეცრად ამოქროლილმა ნიაღმა წვიმის სუნი მოიყოლა. გოგია და ვალიკო ქვემოთ დაეშვნენ, აუჩქარებლად ჩაიარეს რბილი, ბალახიანი ფერდობი და ბაკებთან გამართულ ფარდულში შეიხედეს. ცემენტის ორი მოზრდილი აუზი დიდი, ქათქათა კვერეულებით იყო თავმოდგმული. იდგა რძისა და ყველის საამო სურნელი.

ქალებმაც დაბინავეს ბარგი —კიტრით, პამიდვრითა და ხილით სავსე აბგები და საწყობთან ჩამოვიდნენ.

ამასობაში მოიღრუბლა და წამოვიდა ცივი, ყინულივით ცივი თქორი.

— უნდა ვიჩქაროთ, გოგი!

ვალიკომ მალლა აიხედა. ქსილისის მთას ჯანღი მოებურა, ბურუსში ეხვეოდნენ საძოვრებიც. კოლამ უკანა ბორტგადახსნილი მანქანა ფარდულის კარს მოაყენა, მოიტანეს ახლადგათიბული ბალახი და ძარაში სქლად ჩაადინეს.

— აბა, დავიწყოთ, დავიწყოთ! — დაიძახა გოგიამ.

ყველანი საწყობში შევიდნენ. გარეთ კი წვიმა გახშირდა. დაიქუხა და ელვამ ერთი წამით გაანათა ჩამობინდული გარემო, მიწა მოსცელდა, მერე ზემოდან დაძრული პატარა ნაკადულები ნიაღვრებად იქცა და თითქოს სული ჩაიდგაო, იქაურობა ათასნაირი ხმებით გაივსო: ისმოდა წვიმის შხუილი, წყლის ჩხრიალი, ხაფი ხმით დაიყეფეს ხევებმაც.

გაწუწულმა ვეტექიმმა ხელების ქნევით ჩამოირბინა ფერდობი, კაბინის კარი გამოაღო და შიგ შეხტა.

— დავრჩით, კოლავ, აქა!

— დავრჩეთ, რა... კარგი წყალი, კარგი ჰაერი, ჭამა-სმა კიდევ უკეთესი იგრე დავსუქდეთ, რო შინ ვეღარ გვიცნონ!

ქალები ფარდულში გამწკრივებულიყვნენ, ყველს სასწორზე აწყობდნენ. ვალიკო სწონიდა, გოგია უბის წიგნაკს ჩაჰკიროკტებდა.

ამოცალეს ერთი აუზი, სასწორიდან ყველი მანქანის ძარაზე გადააწყეს და ახლა მეორეს მიუბრუნდნენ. მუშაობაში ისე გაერთნენ, ვერც კი გაიგეს, როგორ გადაიღო წვიმამ. ქსილისის მთას ჯანღი გადაეცალა და ღრუბლებიდან მზემ გამოიხედა. აიკრიფა ნისლიც, ნიაღვრები ხევებში ჩაიწრიტა, თხელი, თბილი ორთქლი აუვიდა ბალახიან მინდორს.

დარჩენილი ყველიც მანქანაზე დათაკრეს, ზედ წიფლის ფოთლიანი ტოტები წაადარეს და დაღლილებმა საცხოვრებელ ფიცრულს მიაშურეს. იქ საამოდ ღუღუნებდა თუნუქის ღუმელი. შემოეხვევნენ გარშემო და მიუშვირეს დაფიჩხული ხელის გულები. ფარდულში ბნელოდა. ღია კარიდან შემომავალი შუქი ოდნავ ანათებდა ტახტებს, დერგებს, თაროებზე შემომწკრივებულ ახლადამოყვანილი ყველის ნედელ კვერეულებს.

●

ველის ბოლოში რომ გავიდნენ, უკან მიიხედეს. ქალები ისევ იმ სერზე იდგნენ, მანქანას გამოსცქეროდნენ. ჩაათავეს დაღმართი, ჩავიდნენ ხევში და ბინებიც თვალს მიეფარა. ბალახიან ფერდობზე ისევ სძოვდა საქონლის ჯოგი. შვიდდობით ჩაიარეს ის წეღანდელი, საშიში ადგილიც, თეთრ კლდეებთან მარჯვნივ გადაუხვიეს და გოგოთის გზას დაადგნენ.

მალე გამოჩნდა ქვიტკირის ორსართულიანი სახლიც, ჩაუარეს სასაფლაოს, ათავეს მოკლე აღმართი და ვაკე წიფლიანში გავიდნენ. ათასფრად გაბრწყინებულიყო ნაწვიმარი მიდამო, ხველი ფოთლებიდან ჩუმად ცვიოდა წყლის წვეთები, ჰაერში ბალასისა და გაყიებული მიწის სურნელი ტრიალებდა.

ვაკე წიფლიანიდან კუსთავზე გავიდნენ. მანქანა ფრთხილად მიუყვებოდა ნიაღვრებისგან გადარეცხილ გზას. გაიარეს გოსტიბე, ბოლოს ცხაურშიც ჩავიდნენ და მაღალ სერზე რომ გადადგნენ, ისევ გამოჩნდა თეძმის ჩაყოლებაზე ჩაფენილი სოფლები, მეტეხის ღვთიშობლის საყდარი, მტკვარი, რკინიგზა და კასპის ცემენტის ქარხნის საკვამლე მილები.

ტყე გათავდა. კაპნებიანი გზა ახლა ბუჩქნარში შევიდა და მანქანაც ჭაჯაყოთ დაეშვა ბარისაკენ.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

როგორ უყვარდათ საქართველო-ღრეში

გურამ ასათიანი

„სიყვარულის დიალექტიკის“ ღრმა წვდომით გამოირჩევა რუსთაველის პოემის მთელი რომანტიკული შინაარსიც. შინაგანი, ცნობიერი (გარკვეულ მომენტებში, ქვეცნობიერი) განვითარება ამ გრძნობისა აქ მის განსაკუთრებულ სამდიდრეს და მრავალფეროვნებას წარმოაჩენს. თუ, მაგალითად, ნესტან-დარეჯანის წერილს ტარიელისადმი დამოუკიდებლად განვიხილავთ, ეს უკანასკნელი თავისი შინაარსით რომანტიკული განწყობილების ტიპიურ ნიმუშად შეიძლება ჩაითვალოს.

მაგრამ არ უნდა დაგვავიწყდეს, რომ პოემის ეს თავი („წიგნი ნესტან-დარეჯანისა საყვარელთასა“) გარკვეულ მიმართებაშია ნაწარმოების თეორ კონტექსტთან. ეს არის მხოლოდ ერთი ნაკვთი იმ მთლიანობისა, რომელსაც ამ შემთხვევაში ნესტან-დარეჯანის სახით ადამიანი წარმოადგენს.

/გავიხსენოთ, რა მძვინვარე ქალურ ვნებას ამყღავნებს ნესტანი ტარიელთან პირველი შეხვედრისას.

სწორედ სატრფოს ამ განრისხებულ სახეში გაიხსნა პირველად ტარიელისათვის მისი ბუნება, რამაც მას ვეფხვის ტყავი აარჩევინა თავისი დაკარგული სიყვარულის ნიშნად. „მიპარვით მოკალ სასიძო“ — ურჩევს თავის სატრფოს ახალგაზრდა ქალი და ეს სიტყვები ნაკარნახევია არა სასოწარკვეთით მოცული გონების წამიერი დაბნელებით, არამედ მოქმედების ზუსტად გააზრებული გეგმით. შეიძლება ითქვას, რომ სწორედ ნესტანის ხასიათის ამ ნაკვთებში შემოინახა ყველაზე მკაფიოდ სიყვარულის (ბედნიერებისთვის ბრძოლის) წარმართული გაგების აღნაბეჭდები.

მაგრამ ხასიათის განვითარება აქ არ მთავრდება.

ქაჯთა მიერ დატყვევებულ ნესტანში (როდესაც მისი სული უკვე ეზიარა ნამდვილ ტკივილს და უსასოობას) ვნების სიმძაფრეს თანდათან ძლევს უფრო ნაცია ინერციის ძალით გადადის მისი მომბაძველების შემოქმედებაშიც, მაგრამ თანდათან ჰკარგავს თავის შინაგან გამართლებას და თავისებური გალანტური თამაშის იერს იღებს. ეს არის თამაში გრძნობებით, სახეებით, რითმებით. ნამდვილი, „შიშველი“ ვნება ადგილს უთმობს ოსტატურად დადგმულ მელოდრამას.

დავით გურამიშვილის პოეზიაში განუზომლად უფრო მკაფიოდ, ვიდრე მისი ეპოქის სხვა რომელიმე პოეტის შემოქმედებაში, მოჩანს ცოცხალი, არაპირობითი პიროვნება თავისი ცოცხალი, არაპირობითი განცდებით. აქ იღვიძებს განსაკუთრებული ინტერესი რ ე ა ლ უ რ ი ადამიანის ინტიმური სამყაროსადმი.

ქართველ რომანტიკოსთა სულიერი ნათესაობა გურამიშვილის პოეტურ სამყაროსთან სათავეს იღებს იმ სულისკვეთებაში, რომელიც განსაკუთრებით მკაფიოდ, „რეულში“ არის განცხადებული:

ხორცია მიწა ტალახი, საწუთროს ფეხით ნალახი სული უსხეულ მყოფელი, აქვს საუკუნო სოფელი...

და მაინც დავით გურამიშვილის შემოქმედებაშივე შენარჩუნებულია ქართული სიყვარულის მეორე სტიქიაც, რომლის თბილი სუნთქვა აქ თითქმის გამუდმებით იგრძნობა.

შემთხვევითი არ არის, კერძოდ, რომ „ზუბოვკის“ ავტორი ისე ბუნებრივად ახვევს ხორციელ სამოსელში თავის ღვთაებრივ ზეშთაგონებას („მარადი სამყოფის კართა გამღებისადმი“), რომ თანამედროვე მკითხველს აზრადაც არ მოდის, უკრაინელი ლამაზმანის წარმტაცი გარეგნობისა და მისი ხილვით აფეთქებული ვნების მიღმა („შავ თვალ-წარბას, პირად თეთრსა ასხდა შავი ხალი“) რაიმე ტრანსცენდენტური ედეა იგულისხმოს.

●

XIX საუკუნეში ქართული სიყვარული მეტად საგულისხმო ევოლუციის გზას გაივლის. ამ ახალ გზაზე პირველი ნიშანსვეტი სიყვარულის ალ. ჭავჭავაძისეული გაგებაა. რუსთაველისაგან განსხვავებით, ეს გრძნობა ალ. ჭავჭავაძის ლირიკაში გააზრებულია, უწინარეს ყოვლისა, როგორც უშუალო ხორციელი ტკბობის წყარო.

ნუ ეტრფით ვარდსა გარს შემოვლებით, მიეახლენით გულისა ხლებით, იგემეთ სიტკბო სიყვარულისა.

სიყვარული ალ. ჭავჭავაძისთვის, მიუხედავად იმისა, რომ პოეტი მას სხვადასხვა ვარიაციით გადმოგვცემს, არსებითად ერთგვაროვანი, მარტივი გრძნობაა — ყოველი სულდგმულისთვის ერთნაირად მისაწვდომი.

ამ პოეტისთვის ჯერ კიდევ უცხოა განსაკუთრებული, არაჩვეულებრივის განცდა, იმგვარი ხასიათის სულიერი მოძრაობა, რომელმაც მის უმცროს თანამედროვეს, ნიკოლოზ ბარათაშვილს ათქმევინა:

მოკვდავთა სიტყვათ არ ძალუძთ უკვდავთა გრძნობათ გამოთქმა.

გრ. ორბელიანი იყო გასული საუკუნის იმ პირველ პოეტთაგანი, რომელმაც დაახლოებით იმ დროს, როდესაც ტიუტჩევის „Silentium“ იწერებოდა, თავის „გამოსალმებაში“ არანაკლები სიმძაფრით გამოთქვა რომანტიკული დაუკმაყოფილებლობა სიტყვით, როგორც ადამიანის ინტიმურ განცდათა გამოხატვის არასრულყოფილი საშუალებით:

ნამდვილი ტრფობა, გინა რა სიტყვათ ეძებდეს, ვერ ჰპოვებს, რათა გამოსთქვას თვის გრძნობა და მისთვის ოხრავს, მდუმარებს.

საერთოდ კი გრ. ორბელიანის შემოქმედება გარკვეული წინააღმდეგობის დაღით არის აღბეჭდილი.

მთელი მისი სატრფიალო ლირიკა გამსჭვალულია შინაგანი, ფარული კონფლიქტით წარმართულ სენსუალიზმსა და სიყვარულზე ახალ რომანტიკულ წარმოდგენათა შორის.

ქართული ლირიკის ინტიმური საყრდენების ნამდვილი გაანალიზება ნიკოლოზ ბარათაშვილის სახელთანაა დაკავშირებული.

სიყვარულის ბარათაშვილისეული გაგება თავისი შინაარსით მკვეთრად უპირისპირდება ბესიკისა და, განსაკუთრებით, ალ. ჭავჭავაძის ეროტიკულ კონცეფციას.

სილამაზეა ნიჭი მხოლოდ ხორციელების და, ვით ყვავილი, თავის დროზე მსწრაფლად დაჭკნების, აგრეთვე გულიც, მხოლოდ მისდა შენამსჭვალები, ცვალებადია, წარმავალი და უმტკიცები! მშვენიერება ნათელია, ზეციათ მოსული, რომლითთ ნათლდება ყოველი გრძნობა, გული და სული, და კაცსა შორის, ვით კერძოსა ღვთაებობისა, რად გრწამს არ იყოს საუკუნო მადლი ტრფობისა?

ამ სიტყვებში განცხადებულია ქართული სიყვარულის ახალი, ეპოქისეული კონცეფცია. როგორც ვიცით, ბარათაშვილს თვალი არ აუორიდებია იმ სილამაზისთვისაც, რომელსაც ის „ხორციელების ნიჭს“ უწოდებს.

მაგრამ „მერანის“ ავტორისათვის პოეზიის მთავარ შინაარსს (რუსთაველისა და შემდგომ ვაჟა-შფაველასაგან განსხვავებით) წარმოადგენს არა „ფერუთვალვი“ ნივთიერი სინამდვილე, არამედ, უპირატესად, ადამიანის შინაგანი, სულიერი, „ზემატერიალური“ სამყარო.

ეს მეორე — უხორცო და, ამის გამო, უხრწნელი, მარადიული „რეალობა“ მას მიაჩნია უფრო მაღალი მშვენიერების გამოვლინებად, ვიდრე ის თავისთავად მომხიბლავი სილამაზე, რომელიც, სწორედ თავისი „ხორციელების“ გამო, პოეტს თვალში დროებით, წარმავალ „ნიჭს“ წარმოადგენს.

აუცილებელია ოღონდ აღინიშნოს ისიც, რომ ეს თავისებური მსოფლგაგება არასოდეს არ გადაზრდილა შეზღუდულ ეგოცენტრიზმში. მართალია, სიყვარული ბარათაშვილისთვის ყოველთვის უნიკალური ინტიმური მოძრაობაა და თითქმის აღარაფერი აქვს საერთო ამ გრძნობის ტრივიალურ გაგებასთან, მაგრამ შემთხვევითი არ არის, რომ მისი პოეტური გამოხატვისას ის ობიექტური სინამდვილიდან ნასესხებ მდიდარ „მატერიალურ“ ფორმებსა და საღებავებს მიმართავს, და, სწორედ ამ გზით, ცდილობს პირად, სუბიექტურ განცადაში უნივერსალური შინაარსის განჭვრეტას.

ლექსში „არ უკიჟინო სატრფოო“ სიყვარულით გამოწვეული განწყობილება გადდის ყოვლისშემძლე და ყოვლისმომცველ სულიერ ენერგიაში, ხოლო ეს უკანასკნელი, როგორც ერანდიოზული აფეთქებები მზის ზედაპირზე, მიემართება არა პოეტის ინტიმური სამყაროს სიღრმეებისაკენ, არამედ უკიდეგანო „კოსმიურ“ სივრცეებს განეფინება.

სიყვარული აქ იხარჯება უნივერსალურ სიკეთეში და ამდენად საყოველთაო, აქტიურ, ცხოველმყოფელ ხასიათს იძენს:

მინდა მზე ვიყო, რომ სხივნი ჩემთ დღეთა გარსა მოვავლო, საღამოს მისთვის შთავიდე, რომ დილა უფრო ვაცხოვლო. მინდა, რომ ვიყო ვარსკვლავი, განთიადისა მორბედი, რომ ჩემს აღმოსვლას ელოდნენ ტყეთა ფრინველნი და ვარდი.

●

ილიას და აკაკის სატრფიალო ლექსები ახალ კარს ხსნიან XIX საუკუნის ქართულ პოეზიაში.

განსაკუთრებით დამახასიათებელია ამ მხრივ ი. ჭავჭავაძის ადრინდელი ლექსი „მეც შავ თვალებს“... აქ პოეტური წარმოსახვის მთავარ საგანს საყვარელი ქალის გარეგნობა წარმოადგენს. მაგრამ ილიას მეტაფორიტიკა უკვე საგრძნობლად განსხვავდება „აღმოსავლური“ დიფერენციალური სტილისგან. სატრფოს თვალები შედარებულია „წყვდიადთან“, „ქარიშხლიან ზღვასთან“. პოეტი მაში ხედავს „არწივის თავისუფლებას“, რაც ილიასთვის უკვე სავსებით ორგანული, დამოუკიდებელი ასოციაციით ნაკარნახევი სახეა.

ფორმალური თვალსაზრისით ილია განსაკუთრებით ახლოს დგას ბარათაშვილის ინტიმურ ლირიკასთან თავის ადრინდელ ლექსში „მაშინ დავსტკბები სრულის სამოთხით“. ამ თვით პოეტური ლექსაც კი აშკარად ბარათაშვილისებურია: „ქალწულობის კრთომით“, „მორცხვობით“, „ლოცვით“, „ლმობიერ“ და სხვა, მაგრამ ამავე ლექსში უკვე ადვილად შეინიშნება ჭაბუკი ილიას დაშორება „ნუ ჰყვედრი კაცსა, ბანოვანოს“ ავტორთან.

ამ პოეტური ნაწარმოების მთავარ, წამყვან ლირიკულ თემას წარმოადგენს არა ხორციელი შინაარსისაგან განწმენდილი, წმინდა რომანტიკული სულიერი განწყობილება, არამედ რაინდული მოკრძალებით შეკავებული მძაფრი, ჭაბუკური ვნება.

აკაკის ადრინდელ ლექსებში „საიდუმლო ბარათი“, „სიყვარული“, „გაუბედავი სიყვარული“, „იმერული ლექსი“, „მუხამბაზი“ ახალგაზრდული ნდობა განზავებულია მსუბუქი სევდის, უპასუხოდ დატოვებული სიყვარულით გამოწვეული ტკივილისა და ამ ტკივილთა შერიგების გრძნობით.

სიყვარულო, სიყვარულო! წამ ტკბილო და ხანგრძლივ მწარე, დროა ტანჯვა დამისრულო: გულზე მიწა დამაყარე...

ჭეშმარიტი დრამატიზმის მოტივები მის ლირიკაში გაცილებით უფრო გვიან გაჩნდა.

შესანიშნავია, ამ მხრივ, ლექსი „სანამ ვიყავ ახალგაზრდა“. იგი მოულოდნელ შუქს ჰფენს პოეტის სულიერ ცხოვრებას. ეს ლექსი გვიმხელს მწვავე, მოუშუშებელ ჭრილობას, ადამიანური სითბოს, ყოფიერების და ალერსის დაუკმაყოფილებელ წყურვილს, სულიერი სიმარტოვის უცნაურ გრძნობას... და ამას წერს არა სამშობლოდან გადაგზავნილი, უსახელო ყარიბი მგოსანი, არამედ პოეტი, რომელსაც მთელი საქართველო ხელის გულზე ატარებდა...

გასულ საუკუნეში სიყვარულის ეროვნული კონცეფცია ვაჟა-ფშაველას შემოქმედებაში კრისტალდება საბოლოოდ.

ვაჟასთვის სიყვარული მთელი უნივერსუმის სუბსტანციური არსისმიერი თვისებაა, ანუ სამყაროს ის ფარული კანონზომიერება, რომელსაც ადამიანის „ახალად ახელილი თვალები“ უნდა მისწვდნენ და იწამონ. სწორედ აქაა მინდიას ტრაგიკული სიბრძნის გასალები.

ფვის, მაინც სახის საზღვრები, მასშტაბები შეუმჩნევლად განივრცობა: იობი არის არა მარტო განსაზღვრული ბიოგრაფიისა და სულიერი წყობის მქონე ბავშვი, როგორც ასევე სავსებით განსაზღვრული სოციალურ გარემოში მოქმედებს, არამედ ადამიანის ნამდვილი არსის, მისი წმინდა, პირველქმნილად ჯანსაღი სულის ცოცხალ გამოხატულებადაც წარმოგვიდგება.

ნაწარმოებში წარმოსახული სიტუაცია ერთგვარი ექსპერიმენტია, ადამიანის სულიერი ძლიერების საჩვენებლად, თითქოსდა ხელოვნურად მოწყობილი გამოცდა.

მთელი გარესამყარო, იობის ირგვლივ მყოფი ადამიანები ისე ჯიუტად, დაუინებით, გადაჭარბებული არ იქნება თუ ვიტყვით, მეთოდურად უტევენ მის დაუცველ სხეულსა და სულს, რომ უნებლიედ გეჩვენება, თითქოს ყველაფერი წინასწარგანზრახულად ხდება, თითქოს ყოველივე ვიღაცის ავბედითი ჩანაფიქრის ხორცშესხმაა. ამდენად, თვით პერსონაჟის ფიგურაც პრინციპული, არსებითი, „მარადიული“ აზრით იმსჭვალება.

„ორმოც დღესა და ორმოც ღამეში“ არის სახე, რომელიც რეალობასა და პირობითობას ორგანულად აკავშირებს ერთმანეთთან.

მემანქანე, იობს რომ თანაგრძნობით მოეკიდება, უსულგულობაზე, შეუბრალებლობაზე დამყარებულ ადამიანურ ურთიერთობათა მთელ სიმახინჯეს აშიშვლებს.

ისევე როგორც იობი, მემანქანეც მსხვერპლია, მაგრამ თანაგრძნობა, რომელსაც იობის მიმართ ეს სულით სნეული კაცი იჩენს, არ არის ნამდვილი და ბუნებრივი. ბავშვზე ამაზრზენად მოქმედებს მასთან სიახლოვე, ამავე დროს მის ხსოვნაში ფხიზლობს ბნელში ყურმოკრული ფრაზა: „კაცმა არ იცის, ვინ მოკლა“, და იობს არაადამიანური შიში იპყრობს; მომზადდა ფსიქოლოგიური საფუძველი პირობით გამოსახვაზე გადასასვლელად: „მოიბუძგა იობი — ვიღაცის ჩაციებული, მზაკვრული მზერა იგრძნო მისმა სხეულმა... ღრმა, ბნელი სამალავიდან ამოვიდა ეშმაკეული, უჩუმრად დადგა მის უკან“...

აუცილებელია აღინიშნოს, რომ გ. ბაქანიძე თავიდანვე ფაქიზი ოსტატობით ახმოვანებს მოთხრობაში ბიბლიის თვალსაზრისს, ამკვიდრებს ზომიერ, შინელებულ პათეტიკას, ცვლის ფრაზაში სიტყვათა ჩვეულებრივ განლაგებას, ფრთხილად მიგვანიშნებს არქაულ ტონალობაზე. საჭიროა გავიხსენოთ ნაწარმოების ეპიგრაფიც, რომელიც ორაზროვნად მოთხრობის შინაარსობრივ განმარტებაში გვშველის, არამედ ერთგვარ სტილისტურ გასაღებადაც გვევლინება. „ხოლო ჰრქუა უფალმან ეშმაკსა: „აჰა მიგცეს შენ მას, გარნაჰ სულსა მისსა ერიდე. ხოლო გამოვიდა ეშმაკი...“, — ასეთია ბიბლიური ინტონაცია: საიდუმლოებით მოცული, მნიშვნელოვანი, დრამატული... აღსერულება რაღაც გადამწყვეტი, საბედისწერო და ხმოვანება მკაფიოდ ადასტურებს ამას. „აჰა“-ზე აგებული კონსტრუქცია მრავალგზის მეორდება „ორმოც დღესა და ორმოც ღამეში“, იგი ეპიგრაფიდანაა გადმოსული ტექსტში და დროდადრო ცხადლივ შეგვახსენებს, რომ ყოფითობაზე, ყოველდღიურობაზე აღმატებულს, თავისებურად არაჩვეულებრივს ვაკვირდებით.

ავტორი არ ცდილობს ბიბლიური მითის წიაღში მოულოდნელი აზრობრივი აქცენტების აღმოჩენას, მას იობის წიგნში უპირველესად პრობლემა აინტერესებს: გაუძლებს თუ არა ადამიანის სული თავსდატეხილ უბედურებას; უკადურეს შეჭირვებაში სიკეთის ერთგულებას შეინარჩუნებს იგი, თუ „უარყოფის დემონთან“ იყრის წილს.

პატარა იობის ტრაგედია გამოუთქმელობის ტრაგედიაცაა, მისი ტანჯვა გაუზიარებელი ტანჯვაა და იგი მოკლებულია ჭეშმარიტი დიალოგის შესაძლებლობას.

და მაინც, მასავე თავისებური განაჩენი გამოაქვს, — თავისი „სასწაულით“, — „უშვერი სიტყვით“, რომელიც ამ ყოვლად უბოროტო, უჩვეულოდ უდრტვინველ არსებას ბაგეთაგან დასცდება...

მოთხრობის კითხვისას არ გტოვებს გრძნობა, თითქოს იობი ბავშვიც არის და მოზრდილიც; თითქოს იგი არა მხოლოდ განიცდის და ეწამება, არამედ აზროვნებს, რაღაცნაირად ანალიზებს და აფასებს კიდეც ყველაფერს, რაც მის თვალწინ ხდება, ანდა მის მეხსიერებაში ცოცხლობს. ამ შთაბეჭდილებას, ალბათ, ისიც აპირობებს, რომ მკვეთრად არ არის გარჩეული ავტორისა და პერსონაჟის თვალსაზრისები, არ ვიცით, ზუსტად, ვის ეკუთვნის ესა თუ ის დაკვირვება, ვინ ხედავს ადამიანებსა და მოვლენებში ისეთ ზტრიხებს, რომლებიც არსებითს ამყღავნებენ. ავტორისა და გმირის ასეთი ურთიერთშერწყმა გარკვეულ ორაზროვნებას წარმოშობს და ის, რასაც „ფარული ანალიტიკურობა“ ვუწოდეთ, იობის შინაგან თვისებადაც გვეხსნება. ამის შედეგად ნაწარმოების ტრაგიკული შინაარსი ღრმავდება, რადგან ეს არის არა მარტო ბავშვის უცოდველ სულზე მოვლენილი უბედობა, არამედ აზროვნების ძლიერი უნარით დაჯილდოებული გონების განსაცდელიც.

იობი თავისი ბუნებით სულელი, გონის ადამიანია და ამტოობაც გონებაში, წარმოდგენაში ახორციელებს შურისძიების აქტს. პირქუშ ხილვებში ჰპოვებენ გამოსავალს აგრესიისა და ძალადობის ინსტინქტები, რომელთა გასაღვივებლად ყველამ ყველაფერი იღონა; ბავშვის აგზნებულ ფანტაზიაში გარდაისახება მისი მწარე გამოცდილება და იგი დაუნდობლად უსწორებს ანგარიშს თავის ერთ-ერთ მტარვალს. მაგრამ იობის წარმოსახვა სხვა მიმართულებითაც აქტივობს. და ქმნის ოცმანის, მოყვასის ხატს, უფრო სწორად, ხმას, რომელიც იობს ჩაესმის, როგორც შევნიშნეთ, პირობითობის ელემენტს გულისხმობს. მას ცხადად ახლავს ბიბლიური, სულისმიერ-ინტიმური ტონი და თავის თავშივე მოიცავს ერთგვარ პათოსსაც. მაგრამ იგი თვალშისაცემ დისონანსსად მაინც არ იჭრება რეალისტურ თხრობაში, სტილური მთლიანობა არსებითად არ ირღვევა, რადგან ამ ხმას უაღრესად უბრალო, ძალზე „ბუნებრივი“ სიტყვიერი გარსი გააჩნია „ძმაო“, „შვილო“, „სისხლო“, „ხორც-ო“...), ასეთი სიტყვების თქმა შეუძლია იობს. რაც მთავარია, აქ არის ცხოვრებისეულ დამაჯერებლობაზე უფრო დიდი და ნამდვილი სიმართლე, მხატვრული სიმართლე: მოყვასის ხმას გამოსცემს თანაგრძნობას, ალერსს, ადამიანურ სითბოს დანატრული იობის სული; იგი იობის მარტოობისა და ტანჯვის უფსკრულიდან აღმოხდება. ამ უფსკრულის შემაძრწუნებელ სიღრმეში გვახედებს.

ტლანქმა, უგრძნობელმა ადამიანებმა შეძლეს ყველაზე უარესი, რაც საერთოდ შეეძლოთ, — თავიანთი ღვარძლი ჩათესეს იობის სულში (არ შესრულდა ბიბლიაში დათქმული პირობა: „გარნაჰ სულსა მისსა ერიდე“), მაგრამ ამავე დროს იობმა იცის თუ უტყუარი გუშანით გრძნობს, რომ ყველა ადამიანი მეგობარი და ძმაა მისი, მისი სულიერი და ხორციელი ნათესავია; თვით ის „შავშინელიანი ახმახიც“ კი, რომელიც იობმა თავის წარმოსახვაში სატანჯველად, სასიკვდილოდ გაიმეტა. იობი ხვდება, რომ არ შეიძლება ადამიანზე ძალადობა, მისი გათელვა, მოსპობა, რადგან შენც და მასაც ერთიან ადამიანურ არსში ჭიდევთ წილი; ადამიანი უნდა „გაიაცოცლო“, ისე როგორც იმ ბავშვურ თამაშში, იობი თავის პატარა დასთან ერთად რომ ერთობა და რომლის მთელი სილამაზე სწორედ „გაცოცლებაშია“, სანანარელ უნარში — სიცოცხლე მიანიჭო მეორე ადამიანს, სასიცოცხლო სუნთქვა შთაბერო მას.

„მორიზონტზე დაჯორგილი ღრუბლების კიდეში ნელ-ნელა ამოიღო მზემ პირველი მშვლი სხივი. იწყება დღე“. ეს იობის ნულიერი უმანკოების დასასრულის, მის არსებაში სიკეთისა და ბოროტების დაცალკევების დღეა, მისი ნამდვილად ცნობიერი არსებობის პირველი დღე. ბიბლიური იობის დილემა გ. ბაქანიძის გმირს გადასჭრელი დარჩა, აქ იგი მხოლოდ მიუახლოვდა მას, თუმცა მოთხრობა ტოვებს ამსოლუტური დასრულებულობის შთაბეჭდილებას.

დამთავრდა იობის ბავშვობა, სავსებით ამოიწურა მასში სიკეთის განუყოფელი სუფევისათვის ნაბოძები დრო, მაგრამ, მეორე მხრივ, ესაა დიდი შინაგანი ბრძოლის, დიდი დრამის მხოლოდ დასაწყისი. იობს ბევრად უფრო უშველავთო გამოცდა მოელის, — გონების, რწმენისა და სინდისის გამოცდა, როდესაც პასუხისმგებლობის ტვირთი ზნეობრივმა პიროვნებამ უნდა ზიდოს და გარემო პირობები თითქმის ვეღარაფერს გაამართლებს; გამოცდა, რომელიც პატარა იობის ბიბლიური არქეტიპის ხვედრი გახდა და რომელსაც მან ღირსეულად გაუძლო.

ᲙᲠᲘᲢᲘᲙᲐ

მძიმე გამოცდა

თამაზ ვასაძე

როდესაც გიორგი ბაქანიძის მოთხრობის „ორმოცი დღისა და ორმოცი ღამის“ გამო საუბრის დაწყებას ცდილობ, უმალვე გრძნობ საფრთხეს, რომ ძალზე იოლია ემოციებმა დაგბლიონ, რადგან ნაწარმოების უშუალო აღქმისას ნაკლებად ფიქრობ პრობლემისა თუ იდეის, მწერლის სტილისა და მხატვრული ოსტატობის შესახებ; მკითხველის შეგნებას მთლიანად ეუფლება პატარა იობი, მისი მძიმე ხვედრი; ჩვენს წინაშე, უწინარეს ყოვლისა, ცოცხალი არსებაა, ცოცხალი ადამიანია და მასთან ისე მჭიდრო ემოციური კონტაქტი მყარდება, რომ განსჯისა და ანალიზისათვის თითქოს ადგილიც აღარ რჩება.

მაინც თავდაპირველად ალბათ ის უნდა ითქვას, რომ მოთხრობის ემოციურ შთამბეჭდაობას თავისი ლოგიკა აქვს. ესაა ერთი პერსონაჟის ნაწარმოები, მხოლოდ ეპიზოდურად გაკრთება ხოლმე სხვა პერსონაჟთა სახე, იმდენად, რამდენადაც იობის თვალსაწიერში ვინმე ექცევა, არც ერთ ამათგანს არ გააჩნია დამოუკიდებელი სიუჟეტური ფუნქცია, თავისთავადობა.

გმირი დანახულია ძალზე ახლო დისტანციიდან, უფრო სწორად, ყოველგვარი დისტანციის გარეშე, როდესაც მცირე „ბაგნები“ კაბადგავენ ჩვეულებრივ მოცულობას და მოულოდნელად მეღვაგნდება მათი არსებობის მთელი სისავსე, მათი ნამდვილი განზომილება: „აბა, ისევ გაიწუილა, ღაწვისთავზე მიაფრინდა, გააბაჯინგა მუავე ფეხები, გამოიწვადა შაშარი, ჩაასო და იობმაც იმწამსვე, ჯიბიდან ხელისამოუღებლად აიქნა მხრისთავი, ღაწვიც შეაგება და კოღო ზედ მიგლინა. ემწარა, მაგრად შეაფხანა მხარს ნაკბენი, მოიშორა გაპყლეტილი მწერის ლორწო და მსუსხავი სახსრები. — მაინც ვერ დაიამა ტკივილი; ისევ ხელი ამოიღო ჯიბიდან, საჩვენებელი თითის წამოზრდილი ფრჩხილი გარდაგარდმო ჩაუჭდო ამოფუებულ ნაკბენს და ტკივილი ტკივილით გაიყარა“. ის, რასაც მწერალი აღწერს, „უზნეშენელოა“, „წვრილმანია“, მაგრამ აღწერილობის შინაგანი მასშტაბია იმგვარი, რომ თითქოს რადაც ურჩხულისა და მითოსური გმირის ბრძოლას ვადევნებთ თვალს.

ასე ვლინდება პიროვნების ბედთან ღრმა თანაზიარობა საკუთრივ პოეტიკაში, ნილვისა და გადმოცემის მანერაში. ამიტომაა, რომ მკითხველს ასეთი ძალით მსჭვალავს იობისადმი თანალმობა. ეს არის, თუ შეიძლება ითქვას, „ახლოდან ხედვის“ ეფექტი.

შეიძლება მითითება კიდევ ერთ მომენტზე, რომელიც ასევე გამორიცხავს გულგრილობას. ვგულისხმობთ ნაწარმოების მძაფრ ექსპრესიულობას. „ორმოცი დღე და ორმოცი ღამე“ თითქოს ერთი გრძელი, გაბმული, უპაუზო წინადადებაა, რომელიც ოდნავი სულისმოთქმის საშუალებასაც არ იძლევა. მეტყველების იმპულსურობა ფსიქოლოგიურად გამომსახველია. იგი პერსონაჟის შიშით მოცულ ფსიქიკას არეკლავს. საერთოდ, მოთხრობა მხოლოდ გარეგნულად არის ობიექტური, არსებითად კი მასში მთავარი გმირისა აღქმაა. გ. ბაქანიძე არ ახდენს ამ ვითარების აქცენტირებას, ის ნაკლებად იჩენს თავს კომპოზიციაში, მაგრამ მკაფიო კვალს აჩნევს მოთხრობის მთლიან სტრუქტურას, განსაკუთრებით ენობრივ ფენას, — რიტმს, საერთო ტონს... იქაც კი, სადაც ერთი შეხედვით ავტორისეული თხრობაა, მის მიღმა მაინც იობის სულის თრთოლვას ვგრძნობთ. მთელი ნაწარმოები თითქოს იობის შიშისაგან აჩქარებულ გულისძგერას გამოსცემს. როცა ასეთ რაიმეს ისმენ, ძნელია მშვიდი დარჩე.

„ძორს, დაბინდული დაბლობის გულში, ცხროიანივით ცახცახებს დაურული ბალახზე მჭდომი ნამის ბურთულა, შეპკრობილივით შესციცინებს მთვარის მჩხიბავ თვალს, ხოლო დედამიწის მძიმე ქვეშეთი მთელი ძალით ებღაუჭება ცისკენ აღერილ პაწაწა ატომებს“. ეს უკვე ავტორის შეურევნელი ხმა და სიტყვაა, მისი სტილია, — საგანთა სიღრმისაკენ, არსისაკენ მიმართული, ჭვრეტითი და ამავე დროს კონკრეტული, სახოვანი, ნივთიერი. ციტირებული ნაწყვეტი მოთხრობაში მოულოდნელია, — უეცრად იცვლება რაკურსი, უეცრად ამყღავნებს ავტორი თავისი ნამდვილ მიდრეკილებებს, იმას, რაც სხვაგან დაფარულია და სიღრმეშია ჩატანილი: ანალიტურობას. თუ მაინდამაინც საჭიროა გ. ბაქანიძის შემოქმედებითი ბუნების ფორმულირება, „შაშინ ყველაზე არსებით თვისებად „ფარულ ანალიტურობას“ დავასახელებდით.

გარდა ამისა, მოტანილი პასაჟში მოთხრობის მხატვრული აზრის კონტურები ილანდება, ნაწარმოების სტილის (ფართო გაგებით) წყობა და შინაგანი კანონია მინიშნებული.

„დაფლეთილ ღრუბლებში გამოწყვრილი მთვარის ჭვირვალი ნისლი ეფინა დაბლობს, შემოგარენი ტყვიისაგან ნაქანდაკევს ჰგავდა. ვაგონების მიღმა, ცის ერთადერთ მოწმენდილ კაბადონზე, ცივად ოკეკეტენდნენ ვარსკვლავები — „ვარსკვლავებს უმზერდა იობი“. იობის სული „მთვარისა და ვარსკვლავების იდუმალ სინათლეს მიელტვის; მის არსებაში ნისლოვანი ზმანებები თვლემენ, პოეტური იმპულსები თრთიან; იგი მშვენიერების, მაღალი ჰარმონიის აღმოსაჩენადაა დაბადებული... მაგრამ „დედამიწის მძიმე ქვეშეთი მთელი ძალით ებღაუჭება ცისკენ აღერილ პაწაწა ატომებს“.

ჯ. ბაქანიძეს უეჭველად შესწევს უნარი საგნების, მატერიის სიმძიმე განგვაცდევინოს. მისი, როგორც მწერლის, თვალი განსაკუთრებით მგრძნობიარეა მატერიალური სამყაროს მიმართ, მისი სმენაც უაღრესად გამახვილებულია და ზუსტად აღიბეჭდავს ამ სამყაროს მიერ გაღებულ ათასგვარ ხმას, უმცირესი ჩქამიდან გამაყრუებელ კიჟილამდე.

თავიდან ჩვენ უბრალოდ გვხიბლავს ის, რომ მწერალი ახერხებს ხილვადი, სმენადი რეალობის ასე მკვეთრი სახე შექმნას, ნივთიერის ჭარბი ნაკადით პირთამდე ავსოს წარმოსახული სინამდვილე. მაგრამ შემდეგ, თანდათან ვამჩნევთ, რომ ჩვენი ხედვა და კიდევ უფრო მეტად სმენა მოკანაცა ხელშესახებად გამოკვეთილმა ამდენმა ხსაგნმა, ამდენმა ზედმიწევნით მოქმედების ადგილი „ორმოც დღესა და ორმოც ღამეში“ — უსულობის თავისებურ სიმბოლოს წარმოადგენს. ესაა ლიანდაგების, ვაგონების, ბორბლების უზარმაზარი მკვდარი სხეული, არაადამიანურად უსიცოცხლო, ცივი და ადამიანისათვის აბსოლუტურად უცხო, მეტიც, მისდამი მტრული. ამ სიმბოლოს „თავისებურება“ იმაშია, რომ იგი თავის თავში იკრებს და „სუფთა სახით“ ავლენს იმ ადამიანთა შემზარავ უსულგულობასა და გაყინულ შინაგან არსს, რომელთა შორის ცხოვრებაც იობს ბედმა არგუნა. სმიტომ ტერმინი „სიმბოლო“ აქ რამდენადმე პირობითია, სახე, რომლის შესახებაც ვსაუბრობთ, კონსტრუირების არავითარ ნიშანს არ ატარებს. იგი ბოლომდე კონკრეტულისა და ყოფით-რეალურის ფარგლებში რჩება, მისგანაა ამოზრდილი. იდეა და სინამდვილე მაში სრულად ერწყმიან ერთმანეთს, ამასთან, სინამდვილის წიაღში იბადება იდეა და არა პირუკუ.

ასეთი ტიპის სიმბოლო ერთადერთი არ არის მოთხრობაში.

თუმცა „ორმოცი დღისა და ორმოცი ღამისათვის“ გამოსახვის მკაცრად რეალისტური ფორმებია დამახასიათებელი და გ. ბაქანიძე, ერთი შეხედვით, სინამდვილის სრული ილუზიის შექმნას ესწრაფვის, მაინც სახის საზღვრები, მასშტაბები შეუმჩნევლად განივრცობა: იობი არის არა მარტო განსაზღვრული ბიოგრაფიისა და სულიერი წყობის მქონე ბავშვი, როგორც ასევე სავსებით განსაზღვრულ სოციალურ გარემოში მოქმედებს, არამედ ადამიანის ნამდვილი არსის, მისი წმინდა, პირველქმნილად ჯანსაღი სულის ცოცხალ გამოხატულებადაც წარმოგვიდგება.

ნაწარმოებში წარმოსახული სიტუაცია ერთგვარი ექსპერიმენტია, ადამიანის სულიერი ძლიერების საჩვენებლად, თითქოსდა ხელოვნურად მოწყობილი გამოცდა.

ეროვნული ტყვიისაგან ნაქანდაკევს ჰგავდა. ვაგონების მიღმა, ცის ერთადერთ მოწმენდილ კაბადონზე, ცივად ოკეკეტენდნენ ვარსკვლავები — „ვარსკვლავებს უმზერდა იობი“. იობის სული „მთვარისა და ვარსკვლავების იდუმალ სინათლეს მიელტვის; მის არსებაში ნისლოვანი ზმანებები თვლემენ, პოეტური იმპულსები თრთიან; იგი მშვენიერების, მაღალი ჰარმონიის აღმოსაჩენადაა დაბადებული... მაგრამ „დედამიწის მძიმე ქვეშეთი მთელი ძალით ებღაუჭება ცისკენ აღერილ პაწაწა ატომებს“.

ჯ. ბაქანიძეს უეჭველად შესწევს უნარი საგნების, მატერიის სიმძიმე განგვაცდევინოს. მისი, როგორც მწერლის, თვალი განსაკუთრებით მგრძნობიარეა მატერიალური სამყაროს მიმართ, მისი სმენაც უაღრესად გამახვილებულია და ზუსტად აღიბეჭდავს ამ სამყაროს მიერ გაღებულ ათასგვარ ხმას, უმცირესი ჩქამიდან გამაყრუებელ კიჟილამდე.

თავიდან ჩვენ უ

ყაზახური პოეზიიდან

ჯუბან მულდაგალიევი

ცხრა მაისი

ყოველ ცხრა მაისს დედაქალაქში
ხვდებიან ერთურთს ბრძოლით დაღლილნი...
რომ იზეიმონ, ვინაც გადარჩა,
რომ გაიხსენონ სისხლი დაღვრილი.
აქ გმართებს წელში გასწორდე ლაღად,
ო, აქ ბრდღვიალებს მედლები ვარდად,
ყველაფერი აქვთ ამ გმირებს ახლა,
იმ დაუვინყარ მაისის გარდა.
ვიღაც მხედრულად კითხულობს გვარებს,
აქეთ-იქიდან მოისმის:
„აქ ვარ!“
ვინც შეეწირა ამ ლამაზ დარებს,
დუმილით სცემენ მებრძოლნი თაყვანს.
ვით ომში,
აქაც თვალს მომდგარ ცრემლით
ერთმანეთს გულში იკრავენ ძმები,
ვინც ბრძოლის გზიდან უდროოდ გაქრა,
მათ სახელს ყველა წარმოთქვამს გზნებით.
არის დრო,
თუკი ნამდვილად გინდა,
წლების ტვირთს ძმასთან საუბრით იხსნი,
მოგონებების მღელვარე ზღვიდან
ჰქუხს სიჭაბუკე,
ნაფერი სისხლით.
სინდისთან ბჭობენ,
დღე ტკივილს ართავს,
გლოვობენ, ვინც კი დაკარგეს გუშინ,
ინანილებენ ტკივილებს სხვათა,
შხამს ინვეთებენ დაკოდილ გულში.
გამარჯვების დღე არ მოდის მისით,
გვახსოვდეს უნდა,
გვახსოვდეს ყველას,
გვჯეროდეს ჩვენი დაღვრილი სისხლის
ისე, ვით ჩვენი შვილების გვჯერა!
მათ ნაბრძოლ თვალში დაღლილი მზეა,
ჟამი წნავს მათთვის
სევდიან გვირგვინს...
სამშობლოვ,
ალბათ ადრე თუ გვიან
მოვა აქ ყველას არმოსვლის რიგიც.
ცოტა ხნის მერე
ამ ლამაზ სკვერში ვინ მოვა,
ანდა შეხვდება რომელს?
ის ერთი ყველას ახსენებს კვნესით
და გაიხსენებს გარდასულ ომებს.
თუმც ამ მსჯელობით
ჩემს თავს ვაშინებ,
ამ მსჯელობაში სიცოცხლე მიდის...
ჩვენთა ფესვებზე ამოყრილ შვილებს
გამოკვებს ჩვენი სევდაც და ფიქრიც.
მსურს ჩემს ვაჟიშვილს,
მშობელის დარად,
სულში ამ ხალხთა ნაღველი აჩნდეს...
და ეს მაისი
მისთვისაც მარად
ყველაზე ლამაზ თარიღად დარჩეს!

თარგმნა გრიგოლ ჯულუხიძემ

კულიაშ აცმეტოვა

ო, ჩემო ლექსებო,
ჩემო მოყულრტულ ჩიტუნებო,
სამღერლად
საით გაფრენილხართ?
რას გიპირებთ ეს საუკუნე?!
თუ გაიგებს მეგობარი,
ყველაზე ძვირფასი ადამიანი —
რაზე ვოცნებობთ ჩვენ,
ან რა სიზმრები გვაწვალებენ?
მაპატიეთ:
მე თქვენ ისეთი შორეული
მხარეებისთვის გაგიმეტეთ!
ვეღარც კი ვიგონებ —
საით არის თქვენი ბუდეები...
და მაინც მინდა დავიჯერო,
რომ მათ კვლავ დანნავთ
გულებში,
სიყვარულით განათებულ
გულებში,
რომელთაც არ იციან ბორტება
და ნაღველი...
ო, ფრაზებო პოეზიის,
ჩემო პატარა ჩიტუნებო! —
ნუთუ ძნელ გზებსაც გაუძლებენ
თქვენი ფრთები?
ხომ არ დანებდებით
ბორტების ქარს,
ასე საეჭვოდ რომ უბერავს
და გაიძულებთ მიწაზე
დაეშვათ?
ან იქნებ თქვენ უკვე მიაღწიეთ
მშვენიერ ბაღებს
და იქ, სიმწვანის ფერებში,
უღრუბლო, ლურჯ ცის ქვეშ
თქვენ, ჩემი სულის სიტყვები—
ხელმეორედ ჯვარს ეცვით
სხვათათვის...
რამდენია თქვენს ნაღველში
და სიხარულში
ლამაზი მოლოდინი!
რაც არ უნდა მოხდეს,
ჩემო ჩიტუნებო —
თქვენ უნდა გაფრინდეთ!
ასეთია ბედი მომღერლის:
ბოლო წუთამდე უგალობოს
სიცოცხლეს!
და თუ მაინც მოსწყდებით
მაღალ მწვერვალებს —
ადამიანთა გულებამდე
დაეშვით ისევ!

თარგმნა ბორენა ჯაჭვლიანმა

ჰამზა აგდულინი

რას უმღეროს ადამიანმა?

ო, მომღერალო, ისევ მიპოვნე
და ჩამომხედე დაღლილ
თვალებში;
ეს შენ კარნახობ ჩემს გულს —
იცხოვროს
ბედთან კითხვების დასმის
გარეშე.
შენ არ ხარ გულში,
ის არის მხოლოდ,
ვინც ორივეზე ერთად
მბრძანებლობს;
მარტო მის გამო უნდა
მეცოცხლა,
მძიმე უღლისთვის უნდა
გამეძლო.
ის მღერის სულში
შმაგიც,
კეთილიც, —
ჭეშმარიტების გზების მძებნელი,
მხოლოდ ამიტომ
გულდაწყვეტილი
მე ვერ ვიქნები,
როგორც შევძელი.
მარადიული მოგზაურივით
თან დავყვებოდი სულის
ფრიას,
მეტრონომივით გულში
ხმაურობს
და მასთან ყოფნით ბედნიერი
ვარ.
ო, სილამაზეს თაყვანს
ვცემ მარად,
ალბათ ამიტომ მქვია პოეტი;
მიდის ცხოვრება,
დილას სცვლის დილა
და საღამოებს — საღამოები.
მეც ჩემებურად ვუმღერდი
ნესტანს
და ტარიელთან ცრემლს და
სისხლს ვღვრიდი,
და დიდი შოთას აჩრდილთან
ერთად
სილამაზის წინ მეც მუხლს
ვიყრიდი.
სილამაზეზე ჯვარდაწერილო,
დაიცავ მისი თავისუფლება,
მოძებნე გზები იმედის,
რწმენის —
ყველა სიმღერა ყელს
უბრუნდება.
ო, რას უმღეროს ადამიანმა?—
იმ სილამაზეს,
ჩვენში (რომ დარჩა, —
როგორც ბულბულმა და
ხმაკრიალა
ჩანგმა, რუსთველის
გრძნეულმა ჩანგმა.
ო, რუსთველის ჩანგები
ყღერენ
გაბრწყინებული
საქართველოდან;
სამარადისოდ იმღერებს,
მჯერა,
რვაასი წლის წინ როგორც
მღეროდა.

თარგმნა ვანო ჩხიკვაძემ

გულსუმ სეილჟანოვა

მთების ქალიშვილი

რიჟრაჟზე,
სანამ მზე აღმოხდება,
ავდგები, მაღალ მწვერვალებს
ვუმზერ.
ო, ალათაუ,
დე ჩემი ლექსი
დილის ცვარივით გეპკუროს
გულზე.
ისევ მიმღერე წარმტაცი
ჰანგი,
გზა მიმასნავლე, დღემდე რომ
ვეძებ,
იმ ერთადერთ და სანუკვარ
სიტყვას,
ვიცი, ვიპოვი შენს მაღალ
თხემზე.
ალბათ მარტოდენ ზეცამ
უძირომ
იცის, რას ფიქრობ ან რა
გაღონებს:
ო, ალათაუ,
მე შენთან ვდგავარ,
როგორც მამის წინ შვილი
გამგონე.
მითხარი კვლავაც მშობლური
სიტყვა,
სხივნი იმედად ჩამომირიგე;
ბრწყინავენ შენი მწვანე ტყეები,
ვიღაც მიჰყვება დამრეც
ბილიკებს.
ვაცილებ მზერით მოყმეს
უშიშარს,
ო, ალათაუ,
მის ბედს გავედრებ...
მადლობელი ვარ სიმაღლის
შენის,
ცხოვრებას ჩემსას შენ
ახავერდებ.

თარგმნა თეიმურ ბეძიშვილმა

მედეა კახიძე

●

გადატრუსულია ხასხასა
კონდარი,
ბაღში გვიანი ხეხილი
მოილია,
აღარც კარმიდამო
ბებერი მობინადრის,
აღარც ძველთაძველი ბოგირია.
აღარც მამის სახე
ქარდაკრული,
აღარც ჯეჯილები მახობელის;
ძველი ურმულივით
დაკარგულა
ჩუმი საფლავები
მახლობლების.
ჩემი გახედნილი ჯოხის ცხენი
უქმად მარნის კართან
აყუდია,
ისევ ჯიბრში უდგას
შოროხევი
ლოდებს ძვალმაგარს და
მკლავეკუნთიანს.
ვაი, სადაური სად
წავსულვარ,
ლოდზე ჩამოჯდები
დაქანცული,
ახლა ვისი ეშხით
დავფაცურდე,
ახლა ვისთვის ვკრიფო
სატაცური!

კვეტარის ციხე

ხვიარებით მორთულა
ხავსიანი ყორენი,
ჩამომჯდარა ქონგურზე
შავი გუნდი ყორნების,
აღარც ხმალშემართული
ციხის მეციხოვნენი,
არც ყიჟინა ქართული,
არც სახელის მშოვნელი,
არც უიღბო მძევლები
უკან გაკრულ ხელებით,
მიჩუმათებულია
ტაძრის საკურთხეველი!
მუშტს არ ურტყამს კარებზე
მაცნე გულაძგერებით,
ციხეს უთვალთვალებენ
დამშეული ძერები!
თუმცა წლები ჰკიდია
მიჯრით სარჩობელაზე,
ახსოვთ, შემოგარენში
ჰქონდათ სარჩო ყელამდე.
ინთებიან,
ქრებიან
გუშინდელი ხომლები,
სხედან, ლაშქარს ელიან
ლეშს ნაჩვევი ყორნები!

ყოველთვის ელოდე!

ყოველთვის ელოდე
იმ წუთს და წამს,
იწამო რაიც
არავის სწამს.
როცა სხვა წაიღებს
შენს დადგმულ ძნას,
აღარ დაგიჯერებს
სიმართლეს ძმა.
მოყვასი დაგწამებს
უცნაურ ცილს,
და შეგეშინდება
კაცის და ცის.
აქამდე მიმნდობი,
ალალი, მხნე,
ძირს წამოიქცევი
მოჭრილი ხე,
მიხვდები, რომ მგლების
ხროვაში ხარ,
საშველად მოუხმობ
წიქარა ხარს,
და ნახვალ ზღაპარში
ფერადი გზით,
იქ, სადაც სიკეთე
დედოფლად ზის!

კაცობრიობა

წუთისოფელი ყველას თავის
წესზე გვაცეკვებს,
ზოგს მიწას გვითხრის,
ზოგს აგვიყვანს
მაღალ კვარცხლბეკზე.
არის ჭიდილი
სიძულვილის შეხლა-შემოხლა
და მაინც გვერდში
სიყვარული გვიდგას მეოხად.
არ ცვლის არავინ
ერთფეროვან ცხოვრების
სურათს,
და დედამინა ბორბალივით
ბრუნავს და ბრუნავს.
მტრობის, ბრძოლების
ისტორია
აღარ თავდება,
ისტორიას კვლავ დაგბიან
ბრძოლისკენ.
ვეებერთელა დედამინის
ბრავალი ბორარი
არის აღსავსე
ღრიანცელით გაუგონარით,
მზად ვართ სინდისით
უამრავი ცოდვები ეზიდოთ,
ოღონდ მივიღოთ საუასურად
პირველი ჯილდო.
და ვდგავართ სტარტზე
ჩიკაგოში, რომში,
თბილისში,
სადაც ოთხ ფიცარს
გვირიგებენ
ჯილდოდ ფინიშში!

დიდი პოეზიის საიუბილეოდ

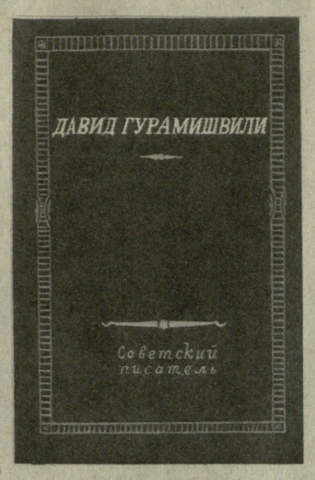

წლევანდელ წელს მთელი ჩვენი მრავალეროვანი ქვეყანა ფართოდ აღნიშნავს დიდი ქართველი პოეტის დავით გურამიშვილის დაბადების 275 წლისთავს. ამ ღონისძიების ერთ-ერთი პირველი გამოხმაურებაა „სოვეტსკი პისატელის“ მიერ რუსულ ენაზე ამ დღეებში გამოცემული დავით გურამიშვილის ლექსებისა და პოემების წიგნი. წიგნი თარგმნილია გამოჩენილი საბჭოთა პოეტის ნიკოლოზ ზაბოლოცკის მიერ.

დავით გურამიშვილის ამ ახალ გამოცემას დართული აქვს ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორის სარგის ცაიშვილის გამოკვლევა და კომენტარები, რომლებშიც ავტორი ვრცლად მიმოიხილავს დიდი პოეტის შემოქმედებას, მის როლსა და ადგილს ქართულ პოეზიაში.

წიგნი დაბეჭდილია პოლიგრაფიულად მაღალ დონეზე, თან ერთვის მხატვარ ბენო გორდეზიანის მიერ შესრულებული მწერლის პორტრეტი. ტირაჟია 4000ℓ.

აზიისა და აფრიკის მწერალთა შეხვედრის წინ

„მშვიდობის საქმეზე მნიშვნელოვანი არაფერია“

მონღოლეთის დედაქალაქ ულან-ბატორში გაიმართება აზიისა და აფრიკის მწერალთა მორიგი შეხვედრა. ამასთან დაკავშირებით „ლიტერატურნაია გაზეტას“ კორესპონდენტს ა. მარტინოვას ესაუბრება აზია-აფრიკის მწერალთა ასოციაციის გენერალური მდივანი ალექს ლა გუმა.

●

— ასოციაციის მოღვაწეობის პირველი რიგის ამოცანებიდან რომელნი განიხილებიან ულან-ბატორში?

— აზია-აფრიკის მოძრაობაში ჩემს კოლეგებთან ერთად პირველად მივეჯაჭვრები მონღოლეთში. დღეიდან სასიამოვნოდ დაგვირჩა მონღოლეთის სახალხო რესპუბლიკის მწერალთა კავშირის მიწვევა, რომ ეს მორიგი შეხვედრა ულან-ბატორში გამართულიყო. სხვადასხვა ქვეყნის ლიტერატურებისათვის, რომელთაც განსხვავებული ლიტერატურული ტრადიციები აქვთ, აუცილებელია როგორც აზრთა გაცვლა არსებით პრობლემათა ირგვლივ, ასევე უბრალო საუბარი წაკითხულზე, ნახულზე, განცდილზე. ეს ხელს უწყობს ურთიერთგაგებას, ანგრევს იზოლაციის ჯებირს, ზოგჯერ რომ ახლავს მწერალთა წრეებს, ეხმარება შემოქმედს განთავისუფლდეს საკუთარ თავზე გაზვიადებული წარმოდგენისაგან და ინდივიდუალიზმისაგან. მოკლედ რომ ვთქვათ, სასარგებლოა გავიფართოოთ თვალსაწიერი, რათა დაიბადოს ახალი ჩანაფიქრები, წიგნები.

ვიმედოვნებ, რომ მონღოლეთში გამგზავრება ბევრ ჩვენგანს ცინცხალ იდეებს შთაგონებს. ეს იქნება თავისებური ლიტერატურული ფესტივალი. ასოციაციის სამდივნოს, ჟურნალ „ლოტოსის“ რედკოლეგიისა და პრემია „ლოტოსის“ მომნიჭებელი ჟიურის სხდომების გარდა, სადაც ვიმსჯელებთ ზოგიერთ საორგანიზაციო საკითხზე, გვექნება მრავალი საინტერესო შეხვედრა. ჩვენთაგან ცოტას თუ უნახავს მონღოლეთი, რომელსაც აქვს საინტერესო და მღელვარე ისტორია და რომელიც წარმატებით აშენებს სოციალიზმს. სწორედ ამიტომ, დარწმუნებული ვარ, მონღოლი ხალხის ცხოვრების გაცნობა, მონღოლ მწერლებთან ურთიერთობა ახალ თემებს მოიტანს, სულიერად გაგვამდიდრებს და, მაშასადამე, ბიძგს მოგვცემს შემდგომი მუშაობისათვის.

რაც შეეხება ასოციაციის მუშაობის უახლოეს გეგმებს, ვაპირებთ განვახორციელოთ რიგი ღონისძიებებისა: ასე, მაგალითად, ვგეგმავთ სირიის სამპოზიუმს, დრამატურგიისადმი მიძღვნილს, იაპონიის სემინარს თემაზე: „ტრადიციები და ნოვატორობა თანამედროვე ლიტერატურასა და კულტურაში“, აგრეთვე აზია-აფრიკის პოეტთა სიმპოზიუმს თურქეთში. ყოველივე ეს დაეხმარება სხვადასხვა ქვეყნის ლიტერატურათა კონტაქტების განმტკიცებას.

სწორედ ახლა, თანამედროვე საერთაშორისო ვითარებაში, მშვიდობისა და რეაქციულ ძალთა ურთიერთბრძოლაში, რაც ასე აღვივებს საომარ ისტერიას, განსაკუთრებით იზრდება ორი კონტინენტის მწერალთა პროგრესული მოძრაობის როლი. აუცილებელია, გავაფართოოთ ამ მოძრაობის ბაზა, იმის გათვალისწინებით, რომ, დამოუკიდებლად ამა თუ იმ მხატვრის შემოქმედებითი მიდრეკილებისა, პირველ რიგში მთავარია, რა წვლილი შეაქვს მას მშვიდობის საქმეში, რადგან კაცობრიობის ცხოვრებაში არაფერია მშვიდობის საქმეზე უფრო მნიშვნელოვანი.

— ლიტერატორები, რომლებიც სექტემბერში ულან-ბატორში შეიკრიბებიან, მონაწილეობას მიიღებენ დისკუსიაში თემაზე: „ლიტერატურის როლი და მნიშვნელობა საზოგადოებრივი ცნობიერების ჩამოყალიბებასა და განვითარებაში“. როგორც მწერალი, ვისი ნაწარმოებებიც მუდამ ეძღვნება თანამედროვეობის უმწვავეს პრობლემებს, როგორც საზოგადო მოღვაწე, ვისაც თავი ვერ წარმოუდგენია ჩვენი დროის პოლიტიკური და იდეოლოგიური ბრძოლის გარეშე, რას ფიქრობთ დღევანდელ ესოფლიოში ლიტერატურული შემოქმედების როლზე?

— კარგ პოეტზე ამბობენ ხოლმე, კაცობრიობის გულის სიმს შეეხოო. ჩვენ, მწერლები, უნდა შევეხოთ გულებს, ეს კი შესაძლებელია იმ შემთხვევაში, თუ უნარი შეგვწევს გავიგოთ ჩვენი ხალხების საჭიროებანი და ტკივილები, წარვმართოთ მათი მისწრაფებანი უკეთესი ცხოვრებისათვის ბრძოლაში. ხელოვნების ამათუიმ ნაწარმოების წარმატება მნიშვნელოვან წილად იმაზეა დამოკიდებული, თუ თვით შემოქმედი რამდენად კეთილგანწყობილია დროისადმი, უპასუხებს თუ არა იმ ეპოქის მოწოდებას, რომელშიც ცხოვრობს. თითოეული ქვეყანა, თითოეული ხალხი თავის არსებითს პრობლემებს თავისებურად წყვეტს, მაგრამ დღეს მთელი კაცობრიობა ყველასთვის საერთო პრობლემის წინაშე დგას, ომისა და მშვიდობის პრობლემის წინაშე. ამიტომ მწერლებმა, რომელთაც თავიანთი ქვეყნების საზოგადოებრივისა და კულტურულ პროგრესში შეაქვთ წვლილი, ერთდროულად უნდა გააერთიანონ თავიანთი ძალები იმათ წინააღმდეგ, ვინც ხელს უშლის კაცობრიობას მშვიდობის გზით სიარულში, ვინც ხალხთა შორის სიძულვილს აღვივებს და უნდობლობას თესავს.

როდესაც ვლაპარაკობთ კაცობრიობის მაღალი, ჰუმანური იდეალებისათვის ბრძოლაზე, ყოველთვის უნდა გვახსოვდეს, რომ მწერალს ამ დიდებულ ბრძოლაში დაუფასებელი როლი ენიჭება.

მაგალითად, სამხრეთ აფრიკის პროგრესული მწერლები აფრიკის ნაციონალური კონგრესის ინიციატივით გამოსაცემად ამზადებენ თავიანთ მოთხრობებს. ამ გამოცემას დიდი კულტურულ-პოლიტიკური მნიშვნელობა აქვს: მოთხრობებში არეკლილია სამხრეთ აფრიკელი ხალხის ბრძოლა ადამიანური ცხოვრებისა და თავისუფლებისაკენ, და უეჭველია კრებული იპოვის თავის მკითხველს — პირველ ყოვლისა იმათ შორის, ვინც ამჟამად შეუპოვრად ებრძვის რასისტებს.

დიდად მიხარია, რომ ჩემი ნაწარმოებები საბჭოთა კავშირის ფართო მკითხველთან მივიდა. დიდ შემოქმედებით იმპულსს მაძლევს ისიც, რომ ვწერ კუბაზე, სადაც სოციალიზმს აშენებენ. აქაური მღელვარე ცხოვრება შრომის რიტმში ვლინდება. და ამერიკული იმპერიალიზმის ვერავითარი პროვოკაციები ვერ შეარყევენ კუბელთა რწმენას თავიანთი საქმის სიმართლისადმი.

ჩვენი პუშკინი

ჰატარა რეცენზია

გამომცემლობა „ნაცადულმა“ გამოსცა პროფესორ თენგიზ ბუაჩიძის ნარკვევი „ჩვენი პუშკინი“. მოცულობით ამ პატარა წიგნში მოკლედ და ადვილმისაწვდომად არის მიმოხილული რუსული პოეზიის მშვენების ბავშვობისა და ყრმობის წლები, მისი შემოქმედების მომწიფებისა და გაფურჩქვნის ხანა, ჩამოსვლა საქართველოში და მასზე ქართულ კრიტიკაში გამოთქმული მოსაზრებანი.

პუბლიცისტური მგზნებარებით, მეცხიერული თვალთახედვით და, რაც მთავარია, პუშკინისადმი სიყვარულით იწყება წიგნი. ავტორს მოჰყავს მანანა ორბელიანის სიტყვები, რომლებითაც ის სთხოვდა თავის დიდ მოგვარეს გრიგოლს: შენი ჭირიმე, პუშკინის „რუსლან და ლიუდმილა“ მითარგმნეო, თანაც უხსნიდა, ეს სახელი ჩვენმა ქალებმა წინანდალში მასწავლესო. ეს წინანდლელი ქალები იყვნენ გამოჩენილი რომანტიკოსის ალექსანდრე ჭავჭავაძის ოჯახის წევრები. ამ ოჯახში ხომ პოეტის ძმა ლევ პუშკინი დაიარებოდა. ამის გახსენებაც საგულისხმოა: ალ. ჭავჭავაძე ისე ჩავიდა საფლავში, თავისი ლექსის ერთი სტრიქონიც არ უხილავს დაბეჭდილი. ერთადერთი, რაც მან დაბეჭდა, იყო პუშკინის ლექსის მისეული თარგმანი.

ამ ცნობილ თუ ნაკლებად ცნობილ ფაქტებს თ. ბუაჩიძე მშრალად კი არ გადმოგვცემს, ეპოქის ღირსშესანიშნავ მოვლენებს უსადაგებს, ლოგიკურ დასკვნებს პუბლიცისტური ჟღერადობით გვთავაზობს. აბა, მოვუსმინოთ ავტორს:

„ასე დაეწინდა მეცხრამეტე საუკუნის ქართულ ლიტერატურას დასაწყისშივე პუშკინის სახელი. იმ საუკუნის გასვლის ჟამსაც ხომ ისევ პუშკინის სახელი აელვარდა ქართულ პრესაში, როცა 1899 წელს პოეტის დაბადების 100 წლისთავი იზეიმეს. ოღონდ ამჯერად იგი მეორე ჭავჭავაძემ — დიდმა ილიამ ააცისკროვნა. ილიას „ივერია“ წერდა: „ქართველისათვის პუშკინის მნიშვნელობა ფრიად დიდია. ამ სამოცდაათის წლის განმავლობაში ისეთი ჩამომავლობა არ ყოფილა .საქართველოში, რომელსაც რაიმე ესწავლოს და პუშკინის მუზას არ დასწაფებოდეს“.

ხატოვნად გვესაუბრება ავტორი, თუ როგორ უყვარდათ იმთავითვე დიდი რუსი ხალხის საამაყო შვილი საქართველოში. აკი მისი ერთ-ერთი პირველი ძეგლი თბილისში, მისივე სახელობის ბაღში დაიდგა.

შემდეგ თანმიმდევრობით გადმოცემულია ცარსკოე სელოს (ამჟამად ქ. პუშკინი) ლიცეუმში პოეტის სწავლის წლები, რუსული პოეზიის პატრიარქის გ. დერჟავინის გაოცება პუშკინის ლექსის მოსმენით, განხილულია საოცარი ყმაწვილის ლიცეუმის დროინდელი პოეტური ქმნილებანი. გავიხსენოთ პოეტის ცხოვრების ზოგიერთი თარიღი: 1817 წელს მან დამთავრა ლიცეუმი, ხოლო ერთი წლის შემდეგ დაწერა თავისი შედევრი „ჩაადაევისადმი“, საიდანაც, თუ შეიძლება ითქვას, ნამდვილი პუშკინი იწყება. მაშინ იგი მხოლოდ 19 წლისა იყო! ჭაბუკობაშივე შექმნა დიდებული პოემები: „რუსლან და ლიუდმილა“, „კავკასიის ტყვე“, „ბაღჩისარაის შადრევანი“, „ბოშები“.. ალბათ იმიტომ თუ ჩქარობდა, რომ 38 წლისას მუხანათური ხელით გასროლილი ტყვია ელოდა საბედისწერო დუელში... და დროის სულ მცირე მონაკვეთში — ლიცეუმში სწავლის დროს დამეგობრებული ოფიცრისადმი — ჩაადაევისადმი მიძღვნილი ლექსიდან რუსეთის ცხოვრების ენციკლოპედიამდე „ევგენი ონეგინამდე“. როგორც მას ბ. ბელინსკიმ უწოდა, რუსული ლიტერატურის მთელი ეპოქაა, პუშკინისეული ეპოქა, რომელმაც დასაბამი მისცა რუსული მწერლობისა და მისი ენის პოეტურ სრულქმნილებას. ავტორი მიმოხილავს პოეტურ მარგალიტებს, რომელთა შორის, ცხადია, ის ლექსებიცაა, „კავკასიამ, კერძოდ, საქართველომ რომ შთაგონა: „კავკასი“, „ზვავი“, „საქართველოს მთებზე“, „მონასტერი ყაზბეგზე“ და სხვები. წიგნში პოეტის პროზასაც ღირსეული ადგილი აქვს მიჩენილი.

ავტორთან ერთად მივყვებით პოეტის ბიოგრაფიის ყოველ საფეხურს და ჩვენს თვალწინ ერთხელ კიდევ აღიმართება პუშკინის გიგანტური ფიგურა. ორიგინალურია ბოლო თავი „პუშკინი ქართულ კრიტიკაში“. აქ მოცემულია მე-19 საუკუნის ქართულ პრესაში, განსაკუთრებით საიუბილეო ნომრებში გამოქვეყნებულ ქართველ მწერალთა და საზოგადო მოღვაწეთა წერილების ღრმა ანალიზი. ყურადსაღები გამონათქვამებია გაბნეული ი. ჭავჭავაძის, ა. წერეთლის, ნ. ნიკოლაძის, ნ. ლომოურის, ა. ფურცელაძის, დ. აბდუშელიშვილის, ნ. ზურაბიშვილის, ა. ნანეიშვილისა და სხვათა მხატვრულ თუ კრიტიკულ-პუბლიცისტურ თხზულებებში.

თბილისის პრესაში პუშკინს პირველად ახსენებს გაზეთი „ტფილისის უწყებანი“ 1829 წელს, როცა პოეტი თბილისში ჩამოვიდა. მის ნაწარმოებთა პირველი თარგმანები კი გამოქვეყნდა ამ გაზეთის ლიტერატურულ დამატებაში — „სალიტერატურო ნაწილნი ტფილისის უწყებანთანი“, რომელსაც ს. დოდაშვილი რედაქტორობდა. ავტორი ჩამოთვლის პუშკინის პირველ მთარგმნელებს: თეიმურაზ ბატონიშვილს, ალექსანდრე ჭავჭავაძეს, გრიგოლ ორბელიანს და სხვებს. საინტერესოა პარალელი, რომელიც მას გაჰყავს ილიას მიერ 1858 წელს თარგმნილ პუშკინის „წინასწარმეტყველსა“ და მის მიერვე ნ. ბარათაშვილის ნეშტის გადმოსვენებაზე 1893 წელს წარმოთქმულ სიტყვას შორის. აქვე მოშველიებულია, აგრეთვე, პუშკინის შეფასება პედაგოგიური თვალსაზრისით, რომელიც მოცემულია ი. გოგებაშვილის, თბილისის მე-2 გიმნაზიის მასწავლებლის ი. ტატიშვილის, ალ. ხანანაშვილისა და სხვათა წერილებში. ჩვენი ყურადღება მიიპყრო პუშკინისადმი ქართველი ხალხის სიყვარულისა და პატივისცემის დამადასტურებელმა ერთმა ფაქტმა, რომელიც წიგნშია მოყვანილი: 1899 წელს, პუშკინის დაბადების 100 წლისთავის დღეებში, „ივერიის“ ერთ-ერთ ნომერში გამოქვეყნდა „ნადიკვრელის“ ფსევდონიმით თელავიდან გამოგზავნილი კორესპონდენცია, სადაც აღწერილია თელავის წმინდა ნინოს დედათა სასწავლებლის მიერ მოწყობილი პოეტისადმი მიძღვნილი დღესასწაული. კორესპონდენტი წერს: „...17 მაისს საგანგებო კრებაზედ ქალაქ თელავის თვითმართველობას დაუდგენია დააარსოს სამოქალაქო სასწავლებელში ერთი სტიპენდია პუშკინის სახელობაზედ, დაარქვას პუშკინის სამოქალაქო ბაღს პუშკინის ბაღი და გადაიხადოს პანაშვიდი პუშკინის სულის მოსახსენებლად“.

საქართველოში ზეიმით აღინიშნა პოეტის დაბადების 100 წლისთავი, რომელსაც დიდმა ილიამ „ივერიის“ მთელი ნომერი მიუძღვნა. ამ თარიღს, თბილისს გარდა, გამოეხმაურნენ პერიფერიებშიც: ქუთაისში, ფოთში, ბაღდათში და სხვაგან. ყოველივე ამაზე ნარკვევში მიმზიდველად არის მოთხრობილი.

წიგნში გამოსვლისის რუსული სიტყვის გენიისადმი ქართველი ხალხის დიდი სიყვარული. ამ სიყვარულის დასტურია თვით წიგნის სათაურიც — „ჩვენი პუშკინი“. დიახ, პუშკინი ყველასია, მსოფლიოს ყველა ერისა.

სტეფანე მხარგრძელი

გივი ალხაზიშვილი

●

სახედაღარულო დიდედა,
ეგ ნაოჭები შენი დარდების იეროგლიფებია,
ყველაზე ადრე მათი კითხვა
ცრემლმა ისწავლა
და ოფლის ცვარმა —
სეტყვა შუბლზე ჩამოღვარულმა.

დარდი, რომელიც არავისთვის გაგიმხელია,
მარადის რომ გულს გიკუმშავდა,
განა უკვალოდ განიბნეოდა,
ღამეები გახატავდნენ სახეზე.

მე ვისწავლე შენი ნაოჭების —
სევდიანი იეროგლიფების ამოკითხვა,
თითქოს სახეზე ხმელი ტოტის ჩრდილი გაფენია,
იმ წლების ტოტის, რომელიც მოჭრეს.

დაღლილ ხელებზე
ლურჯი ძარღვების ფესვები გიჩანს,
შენი ხელები ფერად მძივებს უმარცვლავენ
შვილიშვილს თვალნინ,
ჩვილს ეფერები, ჩვილს უღიმი
და ღიმილისგან კიდევ ერთი ნაოჭი ჩნდება,
ყველაზე ღრმა და ყველაზე მკვეთრი —
სიყვარულის იეროგლიფი.

●

ცა ვარსკვლავებით,
ხე ნუკრებით,
მინა უფსკრულით,
სახლები ფანჯრებით,
ყველა გიმზერს...

მაგრამ სულ სხვაა
უსინათლო მოხუცის მზერა,
ვერ გხედავს, მაგრამ გუმანით გრძნობს
შენს სიახლოვეს.

შენც იმ საბრალო ბრმა მოხუცივით
გრძნობ მომავალს,
მაგრამ ვერ ხედავ.

●

მთას ზოგან ნისლი შერჩენია
ობობას ქსელივით მსუბუქი და გამჭვირვალე,
თვალებში ცრემლი გიქრება —
ცისკრის ვარსკვლავის ნამცეცი,
შენი სახელი გულისგულში შემოპარულა
და მღერის, როგორც ღამის ჭრიჭინა.

სადღაც უკრავენ გიტარას
და სევდიან აკომპანიმენტს
აჩვევს გუგული უძველეს გუ-გუს...

ამ სიმშვიდეში, იდილიურ მდუმარებაში,
ნყაროს ხმაში, შაბიამნისფერ ვენახებში,
თითქოს ჰაერშიც
ჩაბუდებულა უმშვიდესი მოწყენილობა,
რომელსაც შენი სახელი ჰქვია.

●

ჩვენი სიშორის მიზეზი
შემთხვევითი სიახლოვეა,
სიახლოვის მიზეზი კი
სიშორეა დაუსაბამო.
ისევ მივყვები
მაზუთიან რკინიგზის შპალებს
გაურკვეველ მიმართულებით
და მეჩვენება:
ლიანდაგთან ამოსული ყვავილი შენ ხარ,
მე რომ შემთხვევით ფეხი დავადგი
და შემებრალა.

სიბრალული

დედინაცვალმა სცემა ის ბავშვი...

წევს ბალახებში თავჩარგული,
და ხალხმა რომ არ გაიგონოს
ჩუმად ქვითინებს გულამომჯდარი:
დე-დე-და-დე-და...
და დე-და-მინას ეხუტება თვალცრემლიანი.

●

რა უნდა ვპოვო უმჯობესი,
ვიდრე ამ მთების ლურჯი გალავნით
შემოსაზღვრული სამშობლო ჩემი,
სხვისთვის კი არა,
ღმერთს ზამთრისთვის არ ემეტება.

●

მშორდება, მიდის,
ტანზე მაყრის შიშის ეკლები,
რა ჩუმად მიდის,
ღრუბელივით მიიპარება,
დრო, დრო წამლის მის სახესაც
და თვალებში ჩაუგუბებს წყდიადს ღამისას.
ნუთუ მოვა დღე,
როცა მის სახეს ვერ გავიხსენებ
და არასოდეს, არასოდეს გამახსენდება?!

დიდი დათვალიერება

დღეობაზე მობრძანდა ყველა,
პატივმოყვარე მასპინძლები
ეგებებოდნენ სასურველ სტუმრებს.
დარბაზში ენთო ვეება ჭაღი —
ბროლის ყვავილი
და ლარნაკებში
შედგდებული სისხლისფერი
ყაყაჩოები ყელყელაობდნენ.
დღეობაზე მობრძანდა ყველა...
ერთი სტუმარი
ისე ოდნავ უკრავდა თავს
თვალგაბრწყინებულ ნიღბოსნებს,
თითქოს ეშინოდა — თავის დახრისას
თავი კისერს არ მოსწყვეტოდა,
ვით დამპალ ყუნწს ჭიანი ნაყოფი.
დღეობაზე მობრძანდა ყველა:
რამდენიმე ათეული კაბა,
რამდენიმე ათეული პიჯაკი,
უამრავი სამკაული
და დაიწყო დიდი დათვალიერება.
გაჩაღდა ლხინი,
აცეკვებდა მუსიკა მუხლებს,
სადღეგრძელოში ამბობდნენ,
რასაც არ ფიქრობდნენ ან არ სჯეროდათ,
მაგრამ როგორც საჭირო იყო, ისე ამბობდნენ.
დღესასწაულზე მობრძანდა ყველა,
არ ჩანდა მხოლოდ დღესასწაული,
ის დაივიწყეს,
იგი იდგა ნახევრად ბნელ სადარბაზოში
და სულპირველად შეღებილი წამწამებიდან
ჩამოსდიოდა შავი ცრემლები.

დასცხათ.

ფოტო

ვ. გენგიურისა.

ლეგაისკარი.

ფოტო

ზ. დათუაშვილისა.

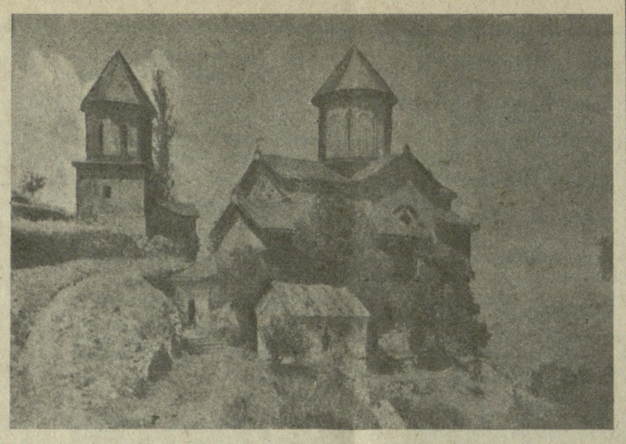

სახალხო დღესასწაული „საფარობა“

„საკვირველს, მედიდურს სანახაობას წარმოადგენს მესხეთი საქართველოს ისტორიაში, — ჩვენი ყოფილი ცხოვრება იქ აყვავებული, ჩვენს სიცოცხლეს იქ უჩქეფია, ჩვენი სულის ძლიერებას იქ აღუმართავს თავისი სახელგანთქმული დროშა“ — წერდა დიდი ილია მესხეთზე.

ამ დიდებულ სიტყვებში იგულისხმებოდა ალბათ ახალციხის მახლობლად მდებარე საფარის მონასტრის ანსამბლი, აგებული ჯერ კიდევ ამ ათიოდე საუკუნის წინ და რომელიც წარმოადგენდა ქართული კულტურისა და ხელოვნების დიდ კერას. აქ უმოღვაწია გრიგოლ ხანძთელის მოწაფეს არსენ სიფარელს, ავტორს „აბიბოს ნეკრესელის ცხოვრებისა“...

აქ, აგვისტოს ბოლო კვირას აღინიშნება ახალი სახალხო ზეიმი „საფარობა“, რომელიც საფარის მონასტრის კომპლექსის ტერიტორიაზე მიმდინარეობს.

ახალციხელ და ახლომახლო მდებარე რაიონების მშრომელები შეიკრიბნენ უძველესი საფარის ტერიტორიაზე... ისმენენ აკადემიკოსების ვახტანგ ბერიძის, ნიკოლოზ ლანდიას, სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორის ბორის ლომსაძის, პარტიის ახალციხისა და ასპინძის რაიკომების პირველი მდივნების მერაბ ქაჯაიასა და თენგიზ პატიაშვილს, ომის ვეტერან ვალერიან ჯაყელის გამოსვლებს, რომლებიც საუბრობდნენ ტაოკლარჯეთის ისტორიულ ძეგლებზე, ახალ ტრადიციათა დამკვიდრებაზე.

... დიდხანს გაისმოდა მონასტრის შემოგარეწში მხატვრული სიტყვა, სიმღერა, ცეკვა, თამაში.

მამია ჯოლია

ახალგაზრდული პოეზიის ფესტივალი

ტუვის ავტონომიური რესპუბლიკის დედაქალაქი კიზილი ამას წინათ დაემშვიდობა სტუმრებს — ახალგაზრდა პოეტთა XI საკავშირო ფესტივალის მონაწილეებს. ფესტივალი მოაწყო საბჭოთა კავშირის მწერალთა კავშირმა და საკავშირო კომკავშირის ცენტრალურმა კომიტეტმა პარტიის XXVI ყრილობის შესახვედრად. აქ, აზიის ცენტრში მოიყარეს თავი ჩვენი ქვეყნის მრავალეროვნული ლიტერატურის წარმომადგენლებმა, რათა ემსჯელათ ახალგაზრდული პოეზიის აქტუალურ პრობლემებზე. გასცნობოდნენ ტუველ მშრომელებს, ყველაზე ახალგაზრდა ავტონომიური რესპუბლიკის ცხოვრებას, მათივე თანატოლ დამწყებ ლიტერატორთა საქმიანობას.

ახალგაზრდა პოეტთა შეკრება გახსნა საბჭოთა კავშირის მწერალთა კავშირის გამგეობის მდივანმა, ახალგაზრდა ლიტერატორებთან მომუშავე სექციის თავმჯდომარემ ო. შესტინსკიმ. რესპუბლიკის დიდ მოვლენად ჩათვალა ეს ფესტივალი ტუვის კომკავშირის კომიტეტის პირველმა მდივანმა გ. ჩ. შირშინმა.

ახალგაზრდა მწერალთა შვიდმაბრიგადამ ასობით კილომეტრი გაიარა, რათა შეხვედროდა ტუვის უკიდურეს რაიონებში მცხოვრებ ახალგაზრდა პოეტებს. ... ახალგაზრდული პოეზიის XI ფესტივალის დასასრულს „ლიტერატურათა ურთიერთობა“ და „ლიტერატურნაია გაზეტას“ კორესპონდენტთან საუბარში ო. შესტინსკიმ თქვა:

— ტალანტი — უნიკალური მოვლენაა, ის დაბადებიდან ენიჭება ადამიანს. ჩვენი მოვალეობაა, გავუღრმავოთ მოქალაქეობრივი პასუხისმგებლობის გრძნობა ახალგაზრდა შემოქმედს, განვავრცოთ მისი კავშირი თანამედროვეებთან, დავეხმაროთ მას, რათა მოვიდეს ლიტერატურის დიდ სამყაროში. ამიტომაც იყო პირველი მთავარი საზრუნავი ამ ფესტივალისა, გულმოდგინე ანალიზი იმ ორმოცდახუთი პოეტისა, რომლებიც მწერალთა კავშირის და კომკავშირის ცენტრალური კომიტეტის რეკომენდაციით ჩამოვიდნენ ტუვაში. რა მოგვცა ფესტივალის დღეებმა? — ის, რომ მრავალეროვანი საბჭოთა ლიტერატურების ახალგაზრდული პოეზიის ტენდენციებზე ფესტივალის შემდეგ, უფრო ნათლად შეგვიძლია მსჯელობა. შეგვიძლია უფრო ახლოს დავინახოთ საუკეთესო და შედარებით უფრო სუსტი შენაკადები ახალგაზრდული პოეზიის ზღვაში...

ფესტივალის განსაკუთრებულ ერთობების ახალგაზრდა ლიტერა- [illegible] ... ...